

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
31.	นายเฉลิม สุภาศิริ	56 ม.2 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
32.	นายสม ก่องมา	29 ม.5 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
33.	นายแดง แก้วเปิง	114 ม.5 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
34.	นายบุญยืน อินคา	57 ม.3 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
35.	นายแดง จันทอม	96/1 ม.4 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
36.	นายณรงค์ พรหมปัญญา	ม.2 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
37.	นายสุคำ จันทน์แก้ว	ม.4 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
38.	นายทวี บุญทองรัตน์	ม.5 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
39.	นายมนัส สร้างใหม่	ม. 7 ตำบลทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
40.	นายสุนทร เกียนแก้ว	54 ม.3 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
41.	นายทิม ทองม้วน	6 ม.3 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
42.	นายมานิตย์ บุญแก้ว	132/1 ม.13 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
43.	นายปรีชา อิลิตประพันธ์	179 ม.12 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
44.	นายสมภรณ์ บุญสมบัติ	75 ม.4 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
45.	นายคำมูล บุญวัฒน์	230 ม.4 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
46.	นายจรรยา ฮาวุฒิ	208 ม.3 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
47.	นายวัลลภ เจริญศรี	189 ม.11 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
48.	นายธนรัชชัย แสนชิง	200 ม.12 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
49.	นายคุ้มคำ เรืองวิไล	50 ม.2 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
50.	นายสวัสดิ์ นันทชัย	79 ม.11 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
51.	นายวิทยา ฟินันทะ	136 ม. 5 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
52.	นายสมชาย จิตวงศ์	60 ม.10 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	
53.	นายดวงคำ เทพนรินทร์	275 ม. 8 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
54.	นายบุญมี เก่งกล้า	73 ม.1 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
55.	นายคำปิ่น สุกใส	ม.1 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
56.	นายบุญศรี ยุ่นใจ	223 ม.3 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
57.	นายธีรพงศ์ จันทน์ประทุม	227 ม.4 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
58.	นายสุรศักดิ์ สิงห์แก้ว	2 ม.5 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
59.	นายใจมา สายสุวรรณ	33 หมู่ 8 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
60.	นายบุญ สิงห์คำ	26/1 ม.13 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
61.	นายสมยศ งามคาย	159 ม.7 แม่ทะ อ.เชียงดาว	
62.	นายทองชัยมหา	247 ม.4 แม่ทะ อ.เชียงดาว	

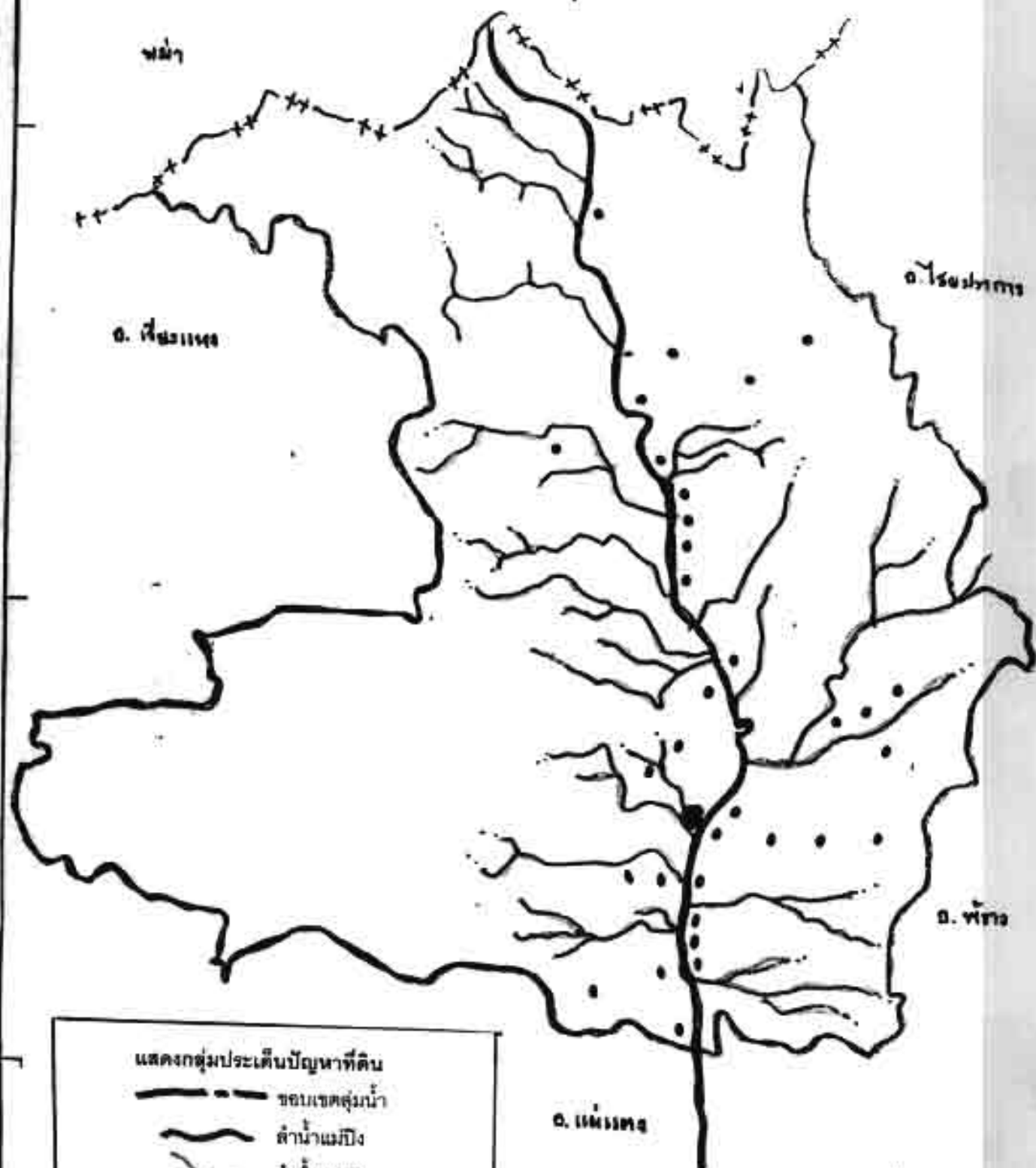
ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
63.	นายบุญภพ วงศ์พัฒนโชติ	32 ม.12แม่ะ อ.เชียงดาว	
64.	นายอินทร ไจระวัง	20 ม9แม่ะ อ.เชียงดาว	
65.	นายสวัสดิ์ หน่อแก้ว	32 ม.8 ต.เมืองงาย	
66.	นายสุคำ	32 ม.5 ต.เมืองงาย	
67.	นายอนันต์ อูปแปง	ม.5ต.เมืองงาย	
68.	นายคำตัน กันทา	ม.5ต.เมืองงาย	
69.	นายสมบูรณ์ คำวัน	177 ม.4ต.เมืองงาย	
70.	นายวีระศักดิ์ หล้าพิศาล	ม.3ต.เมืองงาย	
71.	นายกันทา สิงห์คำ	260 ม.14 ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
72.	นายคำสุข หน่อคำ	40 ม.3ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
73.	นายประจักษ์ บุญเกือง	310 ม.14ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
74.	นายคิม อันแก้ว	84 ม.11ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
75.	นายณรงค์ ผ่องแผ้ว	35 ม.11ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
76.	นายประทวน แก้วใจมา	13 ม.9ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
77.	นายสิงห์คำ ปิงคำ	79 ม.3ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
78.	นายอัมพร	415/1 ม.2ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
79.	นายเสนาะ พรหมเมือง	175 ม.3ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
80.	นายประจวบ ศิริวัง	38 ม.11ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
81.	นายสุชิน งามนิม	419 ม.7 ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
82.	นายสุพัฒน์ ตีนา	ม.16ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
83.	นายดา ไทยเจริญ	ม.16ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
84.	นายคำ จอดศาล	ม.9.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
85.	นายชัยพร เขอยะ	ม.16ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	

2.5.4.2 รายชื่อกลุ่มคนในประเด็นปัญหาการจัดการน้ำ/เหมืองฝาย

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1.	นายผล พรหมเมือง	33 ม.6 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
2.	นายแก้ว จอจาย	56 ม.5 ต.เมืองนะ	
3.	นายคำจันทร์ ปุกคำ	19 ม.5 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
4.	นายสุคำ เชื้อนเพชร	73 ม.5 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
5.	นายคำ พรหมทอง	102 ม.1 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
6.	นายบุญ เชื้อนเพชร	36 ม.7 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
7.	นายแอ มหาวงค์	134 ม.1 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
8.	นายอนัน เชื้อนเพชร	47 ม.7 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
9.	นายดุสิต พงษ์มา	40 ม.4 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
10.	นายอินทร ปัญญาวัฒน์	15 ม.3 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
11.	นายสุคำ ป่าระสาร	35 ม.3 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
12.	นายมี กาบบัว	11 ม.1 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
13.	นายจัน ใจเมือง	26 ม.1 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
14.	นายแดง โสภากะ	69 ม.4 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
15.	นายอุทัย พอพรหม	21 ม.4 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
16.	นายเฉลิม สุภาศิริ	56 ม.2 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
17.	นายสำราญ มาแดง	33/1 ม.5 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
18.	นายเชียว เครือจันทร์	ม.2 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
19.	นายบุญมา แห่งวะ	7 ม.4 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
20.	นายศรีนวล ป่าระสาร	104 ม.1 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
21.	นายศรีหมื่น จอมเพชร	76 ม.4 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
22.	นายทิม ท้องม้วน	6 ม.3 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
23.	นายบุญฤทธิ์ เรือนมี	308/1 ม.13 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
24.	นายพิมสุวรรณ ณวงศ์ศรี	34 ม.10 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	
25.	นางวงศ์เดือน เรือนคำ	17 ม.10 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	
26.	นายจตุรนต์ พุทธา	232 ม.8 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	
27.	นายสะอาด บุญมา	19 ม.7 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	
28.	นายประพันธ์ นันตะ	139 ม.3 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	
29.	นายองอาจ ฟ่างคำ	87 ม.4 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	
30.	นายทอง ชัยมหา	247 ม.4 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	
31.	นายสุศักดิ์ สิงห์แก้ว	2 ม.5 ต.แม่ทะ อ.เชียงดาว	

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
32.	นายคณิต กองสถาน	ม.2ต.แม่ทะ อ.เขียงดาว	
33.	นายศรีนวล คำมูล	ม.7ต.แม่ทะ อ.เขียงดาว	
34.	นายสุพัฒน์ ทวายเก้ง	20 ม.8ต.แม่ทะ อ.เขียงดาว	
35.	นายสิงห์ทอง กาเหล็ก	19 ม.5ต.แม่ทะ อ.เขียงดาว	
36.	นายบุญธรรม งาช้าง	52 ม.9ต.แม่ทะ อ.เขียงดาว	
37.	นายสมจิต กองแบ่ง	211 ม.8ต.แม่ทะ อ.เขียงดาว	
38.	นายเจษฎา ทองเมือง	36 ม.2ต.แม่ทะ อ.เขียงดาว	
39.	นายสุชิน งามนิยม	419 ม.7 ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
40.	นายประพันธ์ ปัญญา	214 ม.14ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
41.	นายมาย อนุ	255 ม.1ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
42.	นายมา ฟองไหล	25 ม.8ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
43.	นายสิงห์คำ	ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
44.	นายคำสุข หนองคำ	ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
45.	นายอุดม ตันเรือน	204 ม.4ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
46.	นายมานัส ทนมาก	ม.14ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
47.	นางสนั่น แบ่งศรี	ม.13ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
48.	นายสุรินทร์ นิเกะเร็ว	184 ม.7ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
49.	นายศรีเพชร การะวงศ์	ม.15ต.เขียงดาว อ.เขียงดาว	
50.	นายพัลลภ กิตติคุณ	ม.10 ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	
51.	นายหอม เชื้อมา	31 ม.5ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	
52.	นายสมบุญ กันทา	129 ม.4ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	
53.	นายสมเดช เตะ	18 ม.1ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	
54.	นายสุคำ เชื้อมา	32 ม.5ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	
55.	นายประณต กิตติ	67 ม.1ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	
56.	นายบุญเลิศ ปัดป่า	ม.4ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	
57.	นายคำ พรหมแสน	ม.4ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	
58.	นายชัย ชมภู	ต.เมืองงาย อ.เขียงดาว	

แผนที่แสดงกลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน อ. เชียงดาว

แสดงกลุ่มประเด็นปัญหาที่ดิน

ขอบเขตลุ่มน้ำ

ลำน้ำแม่ปิง

ลำน้ำสาขา

ที่ว่าการอำเภอ

หมู่บ้าน - ชุมชน

N

มาตราส่วน 1 : 300,000

98° 45'

99° 00'

หนึ่งๆ จะทอดน้ำเข้านาที่มีเจ้าของ 2-3 รายเท่านั้น ปัจจุบันมีฝ่ายขนาดเล็กตามลำน้ำ จำนวน 13 ฝ่าย

3.5.2 การแบ่งพื้นที่ชุมชนในระบบนิเวศห้วยแม่แพม

เนื่องจากชุมชนแม่แพม จะย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยเมื่อผู้นำอาวุโสเสียชีวิต การย้ายครัวเรือนตามลำห้วยแม่แพมและจะมีการปักหลักถิ่นฐานอย่างมั่นคงเมื่อ ปี พ.ศ.2495 จวบจนปัจจุบันจึงมีการแบ่งขอบเขตแต่ละพื้นที่ ในชุมชนอย่างชัดเจน ตามระบบภูมิประเทศ ดังนี้

1. พื้นที่ป่าต้นน้ำ	จำนวน 7,800 ไร่	
2. พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า	จำนวน 100 ไร่	
3. พื้นที่ป่าใช้สอย	จำนวน 3,900 ไร่	
4. พื้นที่ทำกิน	จำนวน 3,729 ไร่	
5. พื้นที่ตั้งบ้านเรือน	จำนวน 50 ไร่	
6. พื้นที่โรงเรียน	จำนวน 10 ไร่	
7. พื้นที่วัด	จำนวน 9 ไร่	รวมพื้นที่
8. ป่าช้า	จำนวน 2 ไร่	15,600 ไร่

3.5.3 ระบบการจัดการทรัพยากรที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับจารีตประเพณี ความเชื่อ

ประเพณี ความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของผี ความเชื่อเหล่านั้นเป็นพื้นฐานของอำนาจทางศีลธรรมในการกำหนด กฎเกณฑ์ข้อห้ามต่างๆ ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนและคนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อจึงมีพลังอำนาจควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน เช่น ทำให้บุคคลเจ็บป่วย ทำให้บุคคลเกิดเรื่องไม่ดีหรือคลั่งคลั่งให้เกิดโชคลาภหรือการหายจากอาการเจ็บป่วย ความเชื่อและพิธีกรรมยังเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจ ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่แสดงออกถึงจารีตประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนข้อห้ามที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือชุมชน หากมีการละเมิดเกิดขึ้น บ้านแม่แพมมีประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรในชุมชน ที่สำคัญ ดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับป่าห้วยร้าง (กองมูระโก)

เป็นความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับบริเวณป่าที่เป็นที่ตั้งของวัดร้าง เป็นป่ารกเจิบสรง ชาวบ้านจะกลัว ไม่กล้าเข้าไปอย่างกราย ด้วยความเชื่อว่าเป็นบริเวณวัดร้างเป็นที่ที่มีผีอาศัยอยู่ ถ้าเข้าไปทำกิจกรรมในบริเวณนั้นไม่ว่าจะเป็นการยิงปืนหรือการตัดต้นไม้ เมื่อกลับ

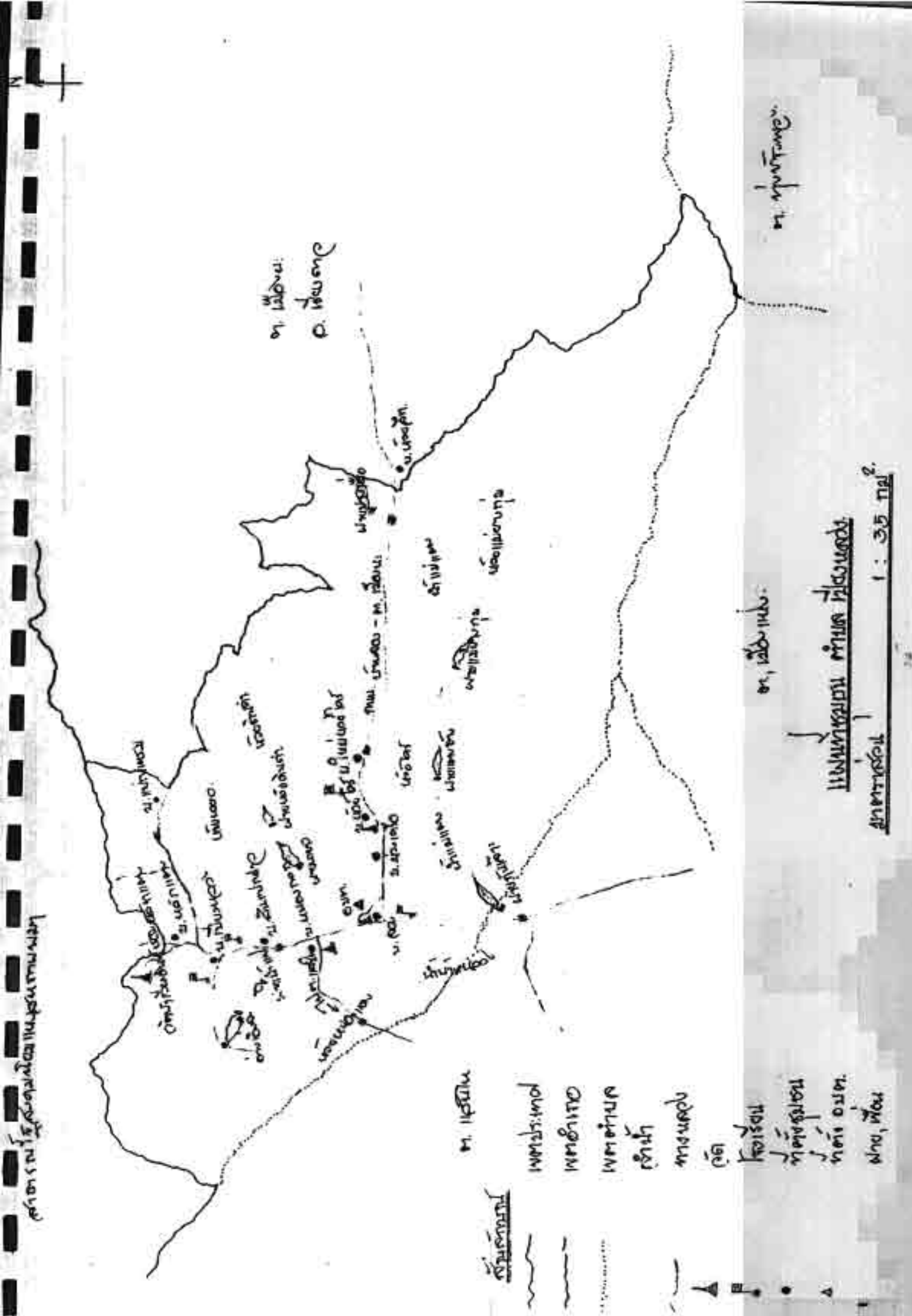
2.5.5 รายชื่อในกลุ่มประเด็นเรื่องที่ดิน

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1.	นายเสาร์ ศรีอำภา	165 ม.3 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
2.	นายวัฒนา กลางบุรัมย์	8 ม.4ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
3.	นายอุดม อมยิ้ม	203 ม.4ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
4.	นายประเสริฐ จารุจรรยาวงค์	68/3 ม.11ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
5.	นายดุสิต พงษ์มา	40 ม.4ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
6.	นายคำ พรหมทอง	102 ม.1ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
7.	นายอนัน เชื้อนเพชร	47 ม.7ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
8.	นายปิ่น เชื้อนเพชร	58 ม.7ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
9.	นายสุพรรณ ปุกคำ	73 ม.6ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
10.	นายจรัส ปุกคำ	73 ม.6ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
11.	นายสุพูน จะเดมนิด	153 ม.3ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
12.	นายจะทอ เลาดี	63 ม.11ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
13.	นายสุคำ เชื้อนเพชร	73 ม.5ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
14.	นายจันทร์ ใจเมือง	26 ม.1 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
15.	นายองอาจ คุ้มยาว	55 ม.1ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
16.	นายพนตล อนันตะ	89 ม.1ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
17.	นายเอนก กันธะวงศ์	168 ม.7ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
18.	นายดี ชมพู	140 ม. 7ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
19.	นายสำราญ มาแดง	33/1 ม.5ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
20.	นายเฉลิม สุภาศิริ	56 ม.2ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
21.	นายสม ก่องมา	29 ม.5ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
22.	นายแดน แก้วเปิง	114 ม.5ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
23.	นายสว่าง พิระธรรม	48 ม.7ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
24.	นายแดง จันทอม	96/1 ม.4 ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
25.	นายณรงค์ พรหมปัญญา	ม.2ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
26.	นายสุคำ จันทรแก้ว	ม.4ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
27.	นายทวี บุญกองรัตน์	ม.5ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
28.	นายมนัส สร้างใหม่	ม.7ต.ทุ่งข้าวพวง อ.เชียงดาว	
29.	นายสุนทร เทียนแก้ว	54 ม.3 ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
30.	นายมานิตย บุญแก้ว	132/1 ม.13ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
31.	นายสมภรณ์ บุญสมบัติ	75 ม.4ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
32.	นายจรรยา อาวุฒิ	208 ม.4ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
33.	นายคำมุด บุญรัตน์	230 ม.4ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
34.	นายวัลลภ เจริญศรี	189 ม.11ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
35.	นายธนัชชัย แสนซึ้ง	200 ม.12ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
36.	นายคุ้มคำ เรืองวิไล	50 ม.2ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
37.	นายสวัสดิ์ นันทชัย	79 ม.11ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว	
38.	นายพรหมา เก่งกล้า	126 ม.3 ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
39.	นายพิมสุวรรณ ญวงค์ศรี	34 ม.10ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
40.	นายบุญมี เก่งกล้า	73 ม.1ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
41.	นายคำปัน สุกใส	ม.1ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
42.	นายบุญศรี อุ๋นใจ	223 ม.3ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
43.	นายวารังค์ จันทร์ประทุม	227 ม.4ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
44.	นายโงมา สายสุวรรณ	33 ม.8ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
45.	นายฉลาด ค่อยเขีย	410 ม.2ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
46.	นายคำพน้อย อินทะ	396 ม.2ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
47.	นายศรีนวล เก้ามุด	ม.7ต.แม่ะ อ.เชียงดาว	
48.	นายประจักษ์ บุญเรือง	310 ม.14 ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
49.	นายณรงค์ ผ่องแผ้ว	35 ม.11ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
50.	นายประทวน กว้างโงมา	13 ม.9ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
51.	นายสมพร	144 ม.1ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
52.	นายสุพัฒน์ ตีนา	ม.16ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
53.	นายชัยพร เซอเยะ	ม.16ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว	
54.	นายสมบูรณ์ คำวัน	177 ม.4 ต.เมืองงาย อ.เชียงดาว	
55.	นายสมเพชร ภูาคีมาก	267 ม.4 ต.เมืองงาย อ.เชียงดาว	

2.5.6 รายชื่อที่มิวจัยชาวบ้านที่จะเข้าร่วมในโครงการสิทธิชุมชนศึกษา

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1.	นายเสาร์ ศรีอำภา	185 ม.3 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
2.	นายแก้ว จอังกาย	56 ม.5 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	
3.	นายพศต อนันตะ	89 ม.1 ต.ทุ่งข้าวพวงอ.เชียงดาว	
4.	นายสุคำ จันทร์แก้ว	ม.4 ต.ทุ่งข้าวพวงอ.เชียงดาว	
5.	นายสุคำ เสือมา	32 ม.5 ต.เมืองงายอ.เชียงดาว	
6.	นายสมบุรณ์ คำวัน	177 ม.4 ต.เมืองงายอ.เชียงดาว	
7.	นายวัลลภ เจริญศรี	189 ม.11 ต.ปิงโค้งอ.เชียงดาว	
8.	นายจรรยา ธารุณี	208 ม.4 ต.ปิงโค้งอ.เชียงดาว	
9.	นายคำปัน สุกใส	ม.1 ต.แม่ะอ.เชียงดาว	
10.	นายทอง ชัยมหา	247 ม.4 ต.แม่ะอ.เชียงดาว	
11.	นายสุชิน งามนิยม	419 ม.7 ต.เชียงดาวอ.เชียงดาว	
12.	นายสิงห์คำ	ม.3 ต.เชียงดาวอ.เชียงดาว	

SECRET

07/11/2014

OUTLOOK

NTLWOLAM

SIMILAR

Abstract

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

LYU

---

police to

7. 11/20/2011

0.57%

1947

Let M be a matrix with entries in $\mathbb{R}$.

RESEARCH

... 491 492 493

11-11-11

PH 11524

CV#

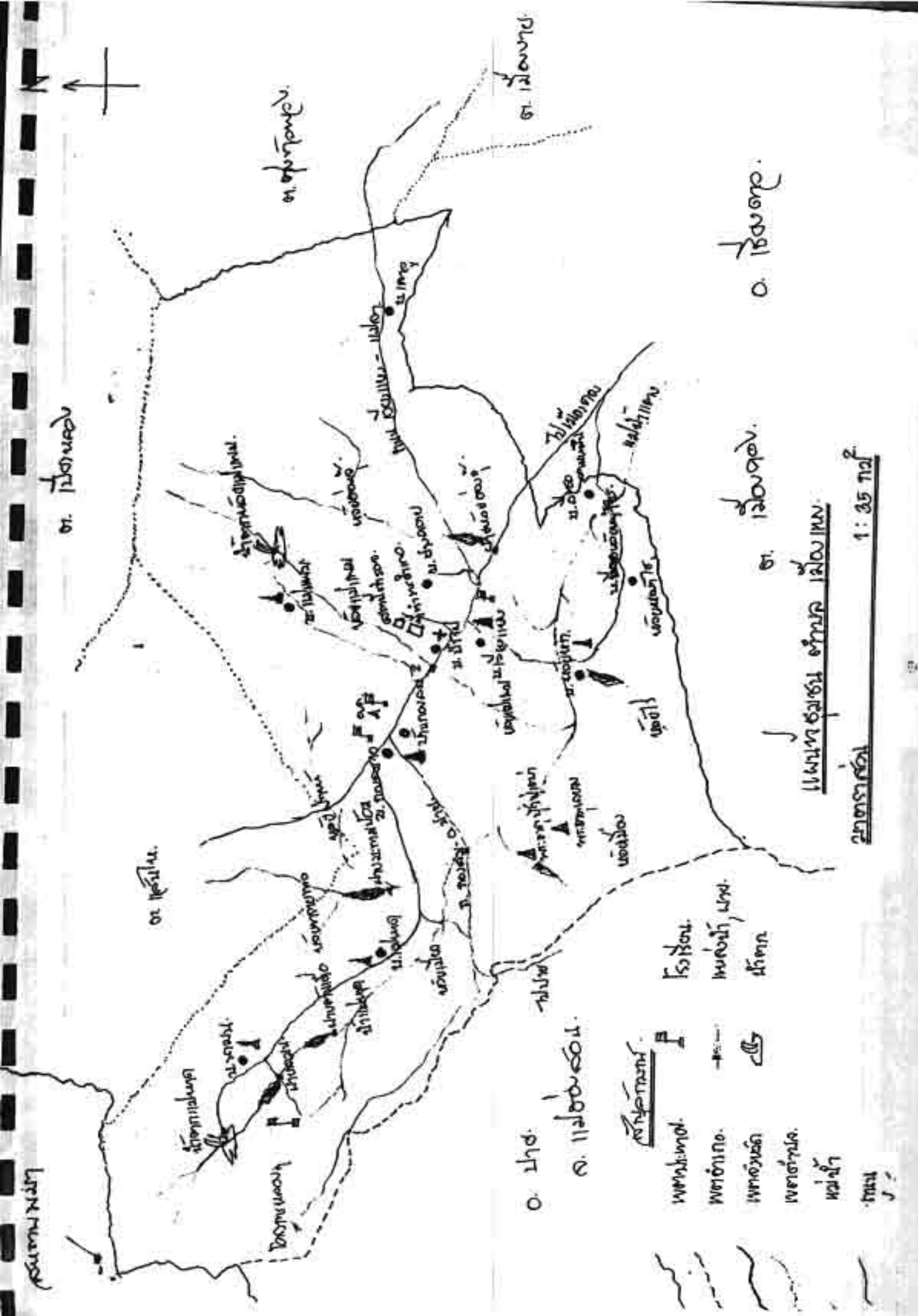
Goodman

Cheng et al.

W-1400345

Change of information - 60

N

3. ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน

3.1 สภาพพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน

ลุ่มน้ำแม่แตงเป็นลุ่มน้ำย่อยส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำแม่ปิง ซึ่งมีขนาดกลางมีพื้นที่ 1,978 ตารางกิโลเมตรหรือ 1,236,250 ไร่ ทางด้านทิศเหนือของลุ่มน้ำติดกับชายแดนไทย - พม่า ทางด้านทิศใต้ติดกับ ลุ่มน้ำปาย ทางด้านทิศตะวันออกติดกับลุ่มน้ำปิง และทางด้านทิศตะวันตก ติดกับ ลุ่มน้ำปาย ลุ่มน้ำแม่แตง ต้นกำเนิดของสายน้ำแม่แตงเกิดจากเทือกเขาแดนลาวชายแดนไทยติดต่อกับประเทศพม่า ที่ไหลจากทิศเหนือลงสู่ด้านล่างทางทิศใต้ ตามแนวเทือกเขา ผ่านตำบลเปียงหลวง แสนไห และเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และไหลผ่านตำบลเมืองคอง อำเภอเชียงดาว ตำบลกีดช้าง ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง และไหลมาบรรจบกับลำน้ำแม่ปิงที่บริเวณตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ยาวประมาณ 180 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศของลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาและภูเขาสูงชันสลับซับซ้อน พื้นที่ที่เป็นภูเขา มีเนื้อที่ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด มีความลาดชันมากกว่า 16 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 600-2,175 เมตร โดยมีพื้นที่ราบระหว่างเขาและที่ราบระหว่างลุ่มน้ำเป็นพื้นที่หลักในการตั้งถิ่นฐานและทำการเกษตร

3.2 ฐานทรัพยากร

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง 1,236,250 ไร่ มีความสูงตั้งแต่ประมาณ 460 เมตร ถึง ประมาณ 2,200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ประมาณร้อยละ 92.44 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 7.56 นั้น เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตงมีลักษณะเด่นทางธรรมชาติ กล่าวคือ เป็นแหล่งรวมความหลากหลายของทรัพยากรทางชีวภาพ ทั้งพืชและสัตว์ จากสภาพป่าที่มีลักษณะของระบบนิเวศน์เฉพาะถิ่นตั้งแต่ พื้นที่ป่าสองฝั่งลำน้ำ ลำห้วย หุบเขา และพื้นที่ป่าในลักษณะภูมิประเทศที่ลาดชันจนสูงชันมาก ตลอดถึงพื้นที่ป่าบนคอยสูงซึ่งประกอบด้วย

- ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest) ขึ้นอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 800 เมตร ประกอบด้วย พรรณพืชในตระกูลก่อ เช่น ก่อตาหมู่น้อย ก่อเต็ย ก่อเลือก ก่อแป้น เป็นต้น นอกจากนี้ในตระกูลก่อ ยังมีพืชชนิดอื่นอีก เช่น ยมหิน และทะเลี เป็นต้น

- ป่าสนเขา (Pine Forest) เป็นสังคมพืชที่ขึ้นอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 700 เมตร ประกอบด้วยพรรณพืชชนิดต่างๆ เช่น สนสองใบ สนสามใบ และไม้ในวงศ์ก่อ เช่น ก่อแอม ก่อสีนสัด เป็นต้น

- ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) ขึ้นอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 750 เมตร ประกอบด้วยพรรณพืชชนิดต่างๆ เช่น ตะเคียนหิน ยางขาว และพลอง เป็นต้น
  - ป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) ขึ้นอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 700 - 1,000 เมตร ประกอบด้วยพรรณพืชชนิดต่างๆ เช่น เต็ง รัง และเหียง เป็นต้น
  - ป่าบนยอดเขาหินปูน (Limestone Forest) ขึ้นอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง มากกว่า 1,000 เมตร ขึ้นไป ประกอบด้วยพรรณพืชจำพวกไม้เคี้ยวหรือไม้แคระ เป็นต้น
- ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตงส่วนหนึ่งได้รับการประกาศจัดตั้งให้เป็นป่าอนุรักษ์ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ ได้แก่

- 1) อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง มีเนื้อที่ 1,256 ตารางกิโลเมตร หรือ 785,000 ไร่ ตั้งแต่อำเภอ เวียงแหง เชียงดาว และแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอปาย ปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
  - 2) อุทยานแห่งชาติเชียงดาว มีเนื้อที่ 1,155 ตารางกิโลเมตร หรือ 721,875 ไร่ ตั้งแต่อำเภอเชียงดาว เวียงแหง และไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
  - 3) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว มีเนื้อที่ 521 ตารางกิโลเมตร หรือ 325,625 ไร่ ตั้งแต่อำเภอเชียงดาว เวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
  - 4) ป่าสงวนแห่งชาติเชียงดาว / แม่ตะมาน มีเนื้อที่ 332 ตารางกิโลเมตร หรือ 207,500 ไร่ ตั้งแต่อำเภอเชียงดาว แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- รวมเนื้อที่ 3,264 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,040,000 ไร่

(ที่มา : เอกสารเผยแพร่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง อุทยานแห่งชาติเชียงดาว และแผนแม่บทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว ข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ สำนักงานป่าไม้อำเภอเชียงดาว)

ลักษณะเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง นอกจากความสำคัญของพรรณพืช ชนิดต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จากการสำรวจเบื้องต้นยังพบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง ยังมีทรัพยากรสัตว์ป่าชนิดต่างๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งบางชนิดจัดอยู่ในกลุ่มหายากและใกล้จะสูญพันธุ์ เช่น ช้างป่าอย่างน้อย 60 ตัว ในอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง กวางผา ไก่ฟ้าหางลายขวาง ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว และสัตว์ป่าชนิดอื่นๆ ทั้งที่เป็นสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองตาม พรบ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้แก่ กระต๊อ วัวแดง เลียงผา เก้ง กวาง หมี เสือโคร่ง เสือปลา เสือดำ เสือลายเมฆ ชะนี ลิง ค่าง หมูป่า หมาวิ่ง นัม (ลัน) นกยูง ไก่ฟ้า นกเงือก เต่าปูลู และสัตว์ชนิดอื่นๆ ทั้งที่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีกนกชนิดต่างๆ สัตว์เลื้อยคลาน งู ตะกวด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก เขียดแลว (กบภูเขา) และสัตว์น้ำ รวมทั้งปลาชนิดต่างๆ

ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดง ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมดปกคลุมไปด้วยผืนป่า ตั้งแต่พื้นที่ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา และป่าบนพื้นที่เทือกเขาหินปูน ตามภูเขาที่สูงต่ำสลับซับซ้อน จุดที่สูงที่สุดได้แก่ยอดดอยเชียงดาว ประมาณ 2,275 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางและจุดที่ต่ำสุดบริเวณท้องร่องของลำน้ำแดง บริเวณที่น้ำปิงและน้ำแดงไหลมาบรรจบกันประมาณ 360 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ได้ก่อให้เกิดลำน้ำ / ลำห้วย ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาย่อยของลำน้ำแม่แดง ได้แก่ ลุ่มน้ำแม่แตง ลุ่มน้ำแม่พหลม ลุ่มน้ำแม่หาด ลุ่มน้ำฮ้องจู้ ลุ่มน้ำห้วยไคร้ ลุ่มน้ำห้วยนายาว ซึ่งพบว่าในลุ่มน้ำดังกล่าวมีการใช้ประโยชน์จากเหมืองฝายทั้งหมดจำนวน 20 ฝาย ครอบคลุมพื้นที่ทางการเกษตร จำนวน 16,659 ไร่ และกลุ่มผู้ใช้จำนวน 1,828 ราย(ตารางเหมืองฝาย)

ด้านความสัมพันธ์ของชุมชนกับทรัพยากร

ปี พ.ศ. 2514 กรมป่าไม้ ได้ประกาศพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดงทั้งหมด ให้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเชียงดาว (เนื่องจากอยู่ในเขตปกครองของอำเภอเชียงดาว) พื้นที่ 1,236,250 ไร่ มีการกันพื้นที่ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎร ในอำเภอเวียงแหงไม่ให้อยู่ในเขตป่า

ปี พ.ศ. 2526 กรมป่าไม้ ได้ประกาศพื้นที่ป่าบางส่วนของลุ่มน้ำแม่แดง ทางด้านตะวันออกและทางด้านทิศใต้ ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว พื้นที่ 26,875 ไร่ (เฉพาะในพื้นที่อำเภอเวียงแหง)

ปี พ.ศ. 2538 กรมป่าไม้ ได้ประกาศผนวกพื้นที่ป่าบางส่วนของลุ่มน้ำแม่แดงทางด้านทิศใต้ เข้าเป็นเขตอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง พื้นที่ 124,375 ไร่ (เฉพาะในพื้นที่อำเภอเวียงแหง)

ปี พ.ศ. 2540 กรมป่าไม้ ได้มีการสำรวจและกำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าบางส่วนของลุ่มน้ำแม่แดง ทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออก เพื่อเตรียมการประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติเชียงดาว พื้นที่ 210,625 ไร่ (เฉพาะในพื้นที่อำเภอเวียงแหง)

ในปัจจุบันมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเชียงดาว ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดงอยู่ 447,375 ไร่ รวมพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในเขตลุ่มน้ำแม่แดงทั้งหมด 805,250 ไร่

3.3 ชุมชนที่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำแม่แดงตอนบน

3.3.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตลุ่มน้ำแม่แดง นอกจากชาวไทยพื้นราบแล้ว ยังมีกลุ่มชาวไทยภูเขา เชื้อสายต่างๆ ดังนี้ ลีซอ ลาหู่ กะเหรี่ยง อาข่า ม้ง จีนฮ่อ และไทยใหญ่ ตลอดจนคนพม่า ว้าแดง และอื่นๆ ที่มีการอพยพไปมา ระหว่างชายแดนไทย - พม่า

การตั้งถิ่นฐาน / หมู่บ้านของชุมชน ในปัจจุบันนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1. มีการตั้งถิ่นฐานถาวร เป็นชุมชนที่มีบ้าน วัด โรงเรียน ถนน สถานีอนามัย ที่ดินมีโฉนด นส. 3 และสปก. มีการแบ่งเขตปกครองเป็นหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งหมู่บ้านในลักษณะดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพื้นราบ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และจีนฮ่อ เป็นชุมชนที่อยู่นอกเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ แต่จะมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในลักษณะ บุกเบิกที่ทำกิน ครอบครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรและเก็บหาของป่าสำคัญสัตว์ป่า เป็นต้น

ลักษณะที่ 2. การตั้งถิ่นฐานหรือชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นชุมชนที่มีการบุกเบิกพื้นที่ป่าขึ้นมาใหม่ มีการจับจอง / ถิ่นครองที่ดินในป่าบางแห่งมีใบ ภบท. 5 ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของชุมชนเดิม และกลุ่มคนที่อพยพมาจากพื้นที่อื่นๆ ซึ่งจะมีการรวมตัวกันอยู่ เป็นหย่อมหมู่บ้าน และมักจะขึ้นกับเขตปกครองของหมู่บ้านเดิมที่มีอยู่แล้ว ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่ก็จะประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆ ได้แก่ ลีซอ ลาหู่ ม้ง อาข่า และจีนฮ่อ ชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ในลักษณะดังกล่าวนี้ มักจะมีการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และบุกเบิกที่ทำกิน รวมทั้งการเก็บหาของป่า สัตว์ป่า ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และการเลือกพื้นที่สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของหย่อมบ้านในลักษณะนี้ ก็จะเลือกเอาพื้นที่ บริเวณที่เป็นป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าสน ที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ ลำห้วย และมีทั้งพื้นที่ที่เป็นพื้นราบ พื้นที่ลาดชัน แม้กระทั่งบนดอยสูง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตลุ่มน้ำแม่แดงทั้งสองกลุ่มนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มคนที่เป็นตัวแปรสำคัญ ของการอยู่รอดทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำแม่แดง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มที่อพยพไปอยู่ในภายหลัง

ลักษณะโครงสร้างทางสังคมปัจจุบัน ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดง เฉพาะอำเภอเวียงแหงที่มีการขึ้นทะเบียนกับกรมการปกครอง มีประมาณ 22,336 คน และประชากรที่ไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนคาดว่าจะมีจำนวนถึง 12,000 คน โดยแบ่งประชากรดังกล่าวนี้ ออกเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ชุมชนดั้งเดิมที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณพื้นที่ราบ ได้แก่ คนเมืองถิ่นไทยล้านนา ไทยใหญ่ และกะเหรี่ยง เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ชุมชนที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ทั้งในบริเวณพื้นที่ราบและพื้นที่สูงตามบนภูเขา ได้แก่ จีนฮ่อ ลีซอ และมูเซอ

นอกจากประชากรทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวมาแล้วนี้ ยังมีชนเผ่าอื่นๆ เช่น พม่า ว้าแดง และอื่นๆ อีกจำนวนหนึ่งที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายไปมาตามแนวชายแดนไทย - พม่า

ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่คงตอนบน ประกอบไปด้วย 22 หมู่บ้าน 3 ตำบลในเขตพื้นที่
ตามการปกครองอำเภอเวียงแหง และเขตปกครองในพื้นที่อำเภอเชียงดาว 1 ตำบล 6 หมู่บ้าน
รวม 28 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

ตารางแสดงรายชื่อตำบล หมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์และจำนวนครัวเรือนชุมชน

ตำบล	หมู่บ้าน	ชาติพันธุ์	จำนวนครัวเรือน
เมืองแหง อ.เวียงแหง	บ้านแม่หาด	กะเหรี่ยง	146
	บ้านกองลม	ไทยพื้นราบ	336
	บ้านป่าไผ่	ไทยใหญ่	163
	บ้านเมืองแหง	ไทยพื้นราบ	406
	บ้านห้วยทก	ไทยใหญ่	173
	บ้านสามหมื่น	ลีซอ	152
	บ้านนามน	กะเหรี่ยง	120
	บ้านแม่พลอม	กะเหรี่ยง	63
	บ้านปางควาย	ไทยใหญ่	151
	บ้านกองลมใหม่	ไทยพื้นราบ	153
	บ้านเลา	ลีซอ	55
รวม	11 หมู่บ้าน		1,918
ตำบลแสนไห อ.เวียงแหง	ต้นดวงดี	ไทยพื้นราบ	69
	สามปู่	ไทยพื้นราบ	46
	ม่วงปือก	ไทยพื้นราบ	244
	มหาธาตุ	ไทยพื้นราบ	93
	ปางปือ	ไทยพื้นราบ	294
รวม	5 หมู่บ้าน		745
ตำบลเบียงหลวง อ.เวียงแหง	บ้านเบียงหลวง	ไทยใหญ่/จีนฮ่อ	1,797
	บ้านจอง	ไทยใหญ่	276
	บ้านใหม่ มะกา	ไทยพื้นราบ	136
	ยอน	ไทยพื้นราบ	125
	บ้านม่วงเครือ	ไทยพื้นราบ	284
	บ้านห้วยไคร้		
รวม	5 หมู่บ้าน		2,619
ตำบล	หมู่บ้าน	ชาติพันธุ์	จำนวนครัวเรือน
ตำบลเมืองคอง อ.เชียงดาว	บ้านวังมะริน	พื้นราบ	185
	บ้านใหม่	พื้นราบ	181
	บ้านหนองบัว	พื้นราบ	96
	บ้านหลวง	พื้นราบ	114

	บ้านน้ำ บ้านแม่แพม	พื้นราบ พื้นราบ	78 65
รวม	28 หมู่บ้าน		

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองคอง

นอกจากพื้นที่หมู่บ้านทางการตามเขตปกครองแล้ว ยังมีหมู่บ้านที่ขึ้นอยู่กับหมู่บ้านที่เป็นทางการ (หย่อมบ้าน / บ้านรอง) อีก 17 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา ประกอบด้วย ลีซอ ลาหู่ ม้ง อาข่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และจีนฮ่อ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ ชุมชนที่เป็นชาวไทยพื้นราบอาศัยอยู่ตามที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขา มักเป็นชุมชนดั้งเดิมมีอาชีพหลักคือทำไร่ ทำนา ทำสวน เช่นเดียวกับชาวไทยเชื้อสายไทยใหญ่ แต่มีพื้นที่ไม่มากนัก มีการติดต่อค้าขายกับชุมชนในสหภาพพม่าผ่านแนวชายแดน ในตำบลเปียงหลวง เป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ด้วยลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกันมีชนเผ่าหลายเผ่าพันธุ์ที่ประกอบด้วยชนพื้นเมือง ไทยใหญ่ ลีซอ มูเซอ กะเหรี่ยง และผู้อพยพหนีภัยจากสงครามในประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ประกอบอาชีพแตกต่างกันออกไป คือการทำนาเป็นการทำนาปี ผลผลิตเก็บไว้บริโภค บางส่วนนำออกจำหน่าย เช่นเดียวกับการทำไร่เช่นไร่ข้าวโพด ฝรั่ง พริก กระหล่ำปี ส่วนการทำสวนเช่น กระเทียม หอม ผัก ผลไม้ เช่น สวนท้อ บัว มะม่วง ลิ้นจี่นั้นผลผลิตส่วนใหญ่จะนำออกจำหน่าย ส่วนอาชีพรองคือการเป็นแรงงานรับจ้างในภาคการเกษตร ตามฤดูกาล

เมื่ออำเภอเวียงแหงได้รับการยกฐานะจากเดิมเป็นเพียงตำบลหนึ่งในเขตปกครองของอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีเส้นทางคมนาคมสายหลัก เชื่อมระหว่างอำเภอเชียงดาวกับอำเภอเวียงแหง ระยะทางประมาณ 140 กิโลเมตร มีจำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเวียงแหง พื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดงเพิ่มมากขึ้น

ถึงแม้ว่าพื้นที่ป่าถึงร้อยละ ของพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดงทั้งหมด จะได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นป่าอนุรักษ์ทั้ง อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และป่าสงวนแห่งชาติ (กำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ) ซึ่งมีทั้งเจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ คุ่มครองอยู่แล้วก็ตาม แต่ในสภาพความเป็นจริง ก็คือ พื้นที่ป่าบางส่วนได้ถูกบุกรุกทำลาย เผาป่า ขยายพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน มีการลักลอบตัดไม้ ซึ่งมีค่าทางเศรษฐกิจ มีการเก็บหาของป่า เพื่อซื้อขายในเชิงพาณิชย์ มีการลักลอบล่าสัตว์ และมีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และชุมชนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดง ยังเป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดปัญหา การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ได้ก่อให้เกิดความมั่นคงต่อการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นได้ในระยะยาว ตลอดจนปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น

ตารางแสดงรายชื่อตำบล หมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประเภทต่าง ๆ

ตำบล	หมู่บ้าน	ชาติพันธุ์	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่ป่า
เมืองแหง อ.เวียงแหง	บ้านแม่หาด	กะเหรี่ยง	146	อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง / เขต รักษาพันธุ์ สัตว์ป่าดอย เชียงดาว
	บ้านกองอม	ไทยพื้นราบ	336	
	บ้านป่าไผ่	ไทยใหญ่	163	
	บ้านเมืองแหง	ไทยพื้นราบ	406	
	บ้านห้วยหก	ไทยใหญ่	173	
	บ้านสามหมื่น	ลีซอ	152	
	บ้านนาบอน	กะเหรี่ยง	120	
	บ้านแม่พยอม	กะเหรี่ยง	63	
	บ้านปางควาย	ไทยใหญ่	151	
	บ้านกองลมใหม่	ไทยพื้นราบ	153	
	บ้านเลา	ลีซอ	55	
รวม	11 หมู่บ้าน		1,918	
ตำบล	หมู่บ้าน	ชาติพันธุ์	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่ป่า
ตำบลแสนไห อ.เวียงแหง	สันตวงดี	ไทยพื้นราบ	69	อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง
	สามปู	ไทยพื้นราบ	46	
	ม่วงปือก	ไทยพื้นราบ	244	
	มหาธาตุ	ไทยพื้นราบ	93	
	ปางป้อ	ไทยพื้นราบ	294	
รวม	5 หมู่บ้าน		745	
ตำบลเบียงหลวง อ.เวียงแหง	บ้านเบียงหลวง	ไทยใหญ่/จีนฮ่อ	1,797	อุทยานแห่งชาติเชียงดาว
	บ้านจอง	ไทยใหญ่	276	
	บ้านใหม่ระกายน	ไทยพื้นราบ	136	
	บ้านม่วงเครือ	ไทยพื้นราบ	125	
	บ้านห้วยไคร้	ไทยพื้นราบ	284	
รวม	5 หมู่บ้าน		2,619	
ตำบลเมืองคอง อ.เชียงดาว	บ้านวังมะริน	พื้นราบ	185	อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง / เขต รักษาพันธุ์ สัตว์ป่าดอย เชียงดาว
	บ้านใหม่	พื้นราบ	181	
	บ้านหนองบัว	พื้นราบ	96	
	บ้านหลวง	พื้นราบ	114	
	บ้านน้ำรุ	พื้นราบ	78	
	บ้านแม่พยอม	พื้นราบ	65	
รวม	28 หมู่บ้าน			

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองคอง

นอกจากพื้นที่หมู่บ้านทางการตามเขตปกครองแล้ว ยังมีหมู่บ้านที่ขึ้นอยู่กับหมู่บ้านที่เป็นทางการ (หย่อมบ้าน / บ้านรอง) อีก 17 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา ประกอบด้วย ลีซอ ลาหู่ ม้ง อาข่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และจีนฮ่อ

3.4 สภาพปัญหาที่ชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่กำลังเผชิญอยู่

3.4.1 ปัญหาของชุมชนโดยทั่วไป

1) ชุมชนขาดโอกาสที่จะเรียนรู้ และการทำความเข้าใจ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความสำคัญและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้กฎระเบียบ และนโยบายของหน่วยงานราชการในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุอันเนื่องมาจาก ความแตกต่างทางด้านชนเผ่า ภาษา และวัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆ รวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานราชการที่จะเข้าถึงชุมชนที่ห่างไกลในเขตทุรกันดาร

2) ความมั่นคงในการมีที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกิน ซึ่งจากการสำรวจเบื้องต้นที่ผ่านมา พบว่า ชุมชนชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่มีการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและทำกินอยู่ในเขตป่า นั้น ยังมีความขัดแย้งกันอยู่กับหน่วยงานราชการ เช่น บางพื้นที่ ชุมชนเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และบางพื้นที่เช่นกัน พื้นที่ป่าอนุรักษ์ก็ประกาศทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชุมชน เป็นต้น ดังนั้น ความไม่ลงตัวของระหว่างชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาที่ดินทำกิน พื้นที่ป่าไม้ ก็ยังคงมีอยู่ และมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงมากยิ่งขึ้น ปัญหาที่ตามมา นอกจากกระทบต่อความมั่นคงของประเทศแล้ว ยังก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การบุกรุกเบิกพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ การลักลอบตัดไม้ และนำของป่ามาขาย ตลอดจนปัญหาไฟป่า เป็นต้น

3) อาชีพและรายได้ ของชุมชนในเขตลุ่มน้ำแม่แดง ส่วนใหญ่แล้ว ยังต้องพึ่งพาระบบการเกษตร ซึ่งจะต้องอาศัยความสมดุลย์ของทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่การตัดไม้สร้างที่อยู่อาศัย การบุกเบิกที่ดิน ที่มีคุณภาพสำหรับการเพาะปลูก น้ำ เพื่อการเกษตร โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง และพื้นที่ป่า ที่เป็นทั้งแหล่งอาหารตามธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์ในลักษณะอื่นๆ เช่น ไม้ฟืน เครื่องใช้ไม้สอยบางชนิด แต่อาชีพและรายได้ของชุมชน ดังกล่าวไม่มีความมั่นคงเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำและไม่สม่ำเสมอ ระบบการตลาดชุมชนควบคุมราคา หรือกำหนดเองไม่ได้ รวมทั้งวัฒนธรรม หรือการบริโภคของคนเมืองที่ก่อให้เกิดความฟุ่มเฟือย ก็เป็นอีกเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อาชีพและรายได้ของชุมชน ในลุ่มน้ำแม่แดงนี้ไม่มีความมั่นคง ปัญหาที่ตามมา ก็คือ คุณภาพชีวิตตกต่ำ ปัญหาหนี้สิน คุกคาม

และสะสม ทางออกต่อปัญหาในเรื่องนี้ก็คือ มีชุมชนส่วนหนึ่งได้ขายที่ดิน ที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน ขายบ้าน(ไม้ที่ได้จากป่า) อพยพแรงงานเข้าสู่เมือง รวมไปถึงการบุกเบิกที่ดินทำกินใหม่ การตัดไม้เพื่อแปรรูปขาย การหาของป่า และการล่าสัตว์ รวมทั้งการค้ายาเสพติด เป็นต้น

3.4.2 ปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในเขตลุ่มน้ำแม่แตง

1) การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ที่เกิดจากการลักลอบตัดไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้สัก การเก็บหาของป่าอย่างรุนแรง เช่น การหาเปลือกไม้ หน่อไม้ เห็ด และลูกก่อ เพื่อนำมาขาย การล่าสัตว์ป่าชนิดต่างๆ การบุกรุกแผ้วถาง การเผาป่า เพื่อขยายพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวไทยภูเขาที่มีการเปิดพื้นที่ป่าใหม่ เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ฝรั่ง มะม่วงหาวปลี และข้าวโพด เป็นต้น

2) การลดจำนวนลงของทรัพยากรทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ จากสภาพปัญหาการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 1 ได้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพยากรทางชีวภาพ ได้มีจำนวนลดน้อยถอยลง ซึ่งมีผลกระทบต่อทรัพยากร ทางด้านพันธุกรรม เช่น สัตว์ป่าที่หายากบางชนิด และสังคมพืช เช่น ไม้ตระกูลสน และไม้ตระกูลยาง ซึ่งเป็นกลุ่มไม้ที่อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่บริเวณนี้

3) การเสื่อมคุณภาพของทรัพยากรดิน การใช้ประโยชน์จากดินในลักษณะที่ไม่เหมาะสม ของชุมชนในเขตลุ่มน้ำแม่แตง ส่วนหนึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาการสูญเสีย บริเวณที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเกิดจากการบุกรุกแผ้วถางป่า และปัญหาไฟป่า ปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ หรือคุณภาพลดลง ซึ่งเกิดจากการปลูกพืชเศรษฐกิจในเชิงเดี่ยว ซ้ำในพื้นที่เดียวกันหลายๆ ปีและมีการไถพรวนหน้าดิน โดยเครื่องจักรกล ปัญหาดินพังทลาย ซึ่งนำไปสู่การดินเขินของแม่น้ำลำธาร การทับถมดินตะกอนในแหล่งน้ำ ทำให้ความสามารถในการกักเก็บน้ำนั้นลดน้อยลง

4) การเสื่อมคุณภาพและปริมาณของทรัพยากรน้ำ ถึงแม้ว่าจะมี ปริมาณน้ำฝนที่ค่อนข้างสม่ำเสมอที่ตกลงมาในแต่ละปีในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง และพื้นที่ป่าได้ทำหน้าที่ในการกักเก็บ และปล่อยไหล ตามกระบวนการของธรรมชาติอยู่แล้วก็ตาม แต่ปัญหาทรัพยากรน้ำกำลังเผชิญอยู่ ก็คือ พื้นที่ป่าลดลง ความหนาแน่นของต้นไม้ในป่าลดลง ความสามารถในการกักเก็บน้ำในป่าก็ลดลงตามไปด้วย น้ำที่ไหลจากป่าในช่วงฤดูฝน ได้พัดพาเอาตะกอนหนักไปทับถมแหล่งน้ำ ลำห้วย ทำให้แหล่งน้ำนั้นตื้นเขิน น้ำที่ไหลผ่านพื้นที่การเกษตร หรือการเพาะปลูก โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ ที่ต้องมีการใช้สารเคมี ทั้งปุ๋ย และยาฆ่าแมลงชนิดต่างๆ ทำให้น้ำที่ไหลลงตามแหล่งน้ำตามธรรมชาตินั้นมีสารปนเปื้อนตามมาด้วย และก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตในน้ำ ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา และพืชบางชนิด ซึ่งเป็นแหล่งอาหารที่ชุมชนท้องถิ่นจะพึ่งพาได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หากพื้นที่ป่าในเขตลุ่มน้ำแม่แดงถูกทำลายไปมากกว่านี้ ก็
จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆมากมาย รวมทั้งการใช้
ประโยชน์ของชุมชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดง ตลอดจนพื้นที่ลุ่มน้ำที่น้ำแม่แดงไหลไปรวมกัน
และมีผลกระทบต่อการบินโคก รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีการชี้ข้างส่องแพ บริเวณหมู่
บ้านแม่ตะมาน อำเภอแม่แดง เป็นต้น

3.4.3 สภาพปัญหาที่ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดง กำลังเผชิญอยู่ขณะนี้คือ

1) ความชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เช่นการครอบ
ครองที่ดิน เพื่ออยู่อาศัย เพื่อทำการเกษตร และพื้นที่ป่าใช้สอย เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจาก อำเภอเวี
ียงแหง ยังไม่ได้มีการจัดการ การกระจายการถือครองที่ดินในลักษณะของโฉนด ที่ดินมีเพียง
บางส่วนของเป็นหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (นส.3) และหากเป็นการถือครองที่ดินเพื่อการ
เกษตร ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองก็จะมีการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ (บภท.5) และมีการกำหนด
เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม ให้เป็นเขตปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)
และการถือครองที่ดินส่วนหนึ่งเป็นการถือครองที่ดินมือเปล่า ซึ่งพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวน
แห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งปัญหาการครอบครองที่ดินในลักษณะที่
ไม่ชัดเจนดังกล่าวนี้ นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาเหล่านี้

การเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ เนื่องจากพื้นที่ป่าส่วนใหญ่ได้รับการ
ประกาศให้เป็นป่าอนุรักษ์ทั้งอุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งมี
ทั้งเจ้าหน้าที่และกฎหมายคุ้มครองอยู่ และห้ามมิให้ บุคคลใดเข้าไปดำเนินการใดๆ ที่จะก่อให้เกิด
เกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงชุมชนท้องถิ่น ไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ป่าเพื่อ
ล่าสัตว์ ตัดไม้ เก็บหาของป่า เพื่อเป็นอาหาร สมุนไพร หรือทำการเลี้ยงสัตว์ วัวควาย ในพื้นที่
ป่าได้ หากใครละเมิดถือว่า มีความผิด ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับป่าไม้ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวกับป่า
ไม้ ดังกล่าวนี้ ไม่ได้สอดคล้องกับ การดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้
ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว

3.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร

ประเทศไทยเกิดความตระหนักถึงปัญหาในการการลดลงของป่าไม้จนถึงขั้นวิกฤต มี
พื้นที่ป่าเหลือเพียง 26% ของพื้นที่ทั้งหมด แต่ปรากฏว่าชาวบ้านชนบทส่วนใหญ่ของประเทศ
ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่กับทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ เช่น ดิน น้ำ ป่า และผลผลิตของป่าในการดำรง
ชีวิตประจำวันกลับไม่ได้รับประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรเหล่านั้น มีหน้าซ้ำยังถูกกีดกันออก

จากถิ่นฐานที่อยู่อาศัยในไร่นาและป่าที่เคยเป็นที่มาของชีวิตของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน การถูกกีดกันออกดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาโดยรัฐผ่านการประกาศนโยบายการอนุรักษ์ป่าและน้ำ และ ขณะเดียวกันกลับเปิดโอกาสให้คนที่มิทุน มีอำนาจ มีโอกาสในการเข้าถึงและได้ประโยชน์จาก ทรัพยากรส่วนรวมด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ แต่สำหรับชาวบ้านที่ยากจน พวกเขากลายเป็นคน ที่ทำผิดกฎหมายทั้งยังถูกป้ายสีว่าเป็นผู้ที่เป็นบ่อนทำลายทรัพยากรป่าไม้และแหล่งต้นน้ำลำ ชารของประเทศ การป้ายสีชาวบ้านในฐานะที่เป็นผู้ทำลายทรัพยากรป่าไม้เช่นนี้ จึงเป็นการ ตอกย้ำความเชื่อถึงคนไม่สามารถอยู่กับป่าได้และต้องดำรงความสัมพันธ์แยกกันป่าไม้จึงยังคง อยู่ได้ ซึ่งนับว่าเป็นการนำเสนอภาพที่เป็นมายาคติอย่างหนึ่ง ภาพที่ลวงตามที่ถูกนำเสนอได้ ถูกเปิดโปงจากความไร้ประสิทธิภาพในการจัดการดูแลรักษาป่าไม้ของเจ้าหน้าที่รัฐเอง

3.5.1 ประวัติชุมชนบ้านแม่แพม

ชุมชนบ้านแม่แพม อยู่หมู่ที่ 8 ต.เมืองแหง อ.เมืองแหง จ.เชียงใหม่ เป็นชุมชนชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานประมาณปี พ.ศ.2428 โดยมีนายกะพอซึ่งเป็นผู้อาวุโส (ฮีโป) ผู้นำจัดการเลี้ยงผีเจ้าที่ เป็นผู้นำชุมชนเสียชีวิตลง จะมีการย้ายถิ่นฐานที่อยู่ใหม่เรื่อยๆ ในสภาวะบริเวณบ้านแม่แพมแห่งนี้ ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2495 ชาวบ้านเริ่มปักหลักอยู่โดยมี นายจอกา จะแคะโพ ผู้อาวุโส เป็นผู้นำชุมชน เริ่มแรกมีจำนวนครัวเรือน 15 ครัวเรือน ประชากร 29 คน ต่อมามีการย้ายครัวเรือนจากบ้านแม่แตะอีก 3 ครัวเรือน และมีชาวบ้านย้าย จากที่อื่นมาสมทบ จำนวนประชากรจึงเพิ่มขึ้น ชุมชนบ้านแม่แพมขึ้นต่อหมู่บ้านเวียงแหง และ มีการแต่งตั้งนาคา ริเซอร์ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเวียงแหงประจำบ้านแม่แพม ดำรงตำแหน่งจน ถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2529

ปี พ.ศ. 2529 ชุมชนบ้านแม่แพม แยกตัวออกมาตั้งหมู่บ้านใหม่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 10 คน ปัจจุบันหมู่บ้านแม่แพมตั้งอยู่ในหุบเขาอยู่ใต้ต้นน้ำ ห่าง จากต้นน้ำประมาณ 4 กิโลเมตร จำนวน ครัวเรือน 79 ครอบครัวย ประชากร 326 คน และผู้ ใหญ่บ้านชื่อนายปู่หลู่เพ ทะแป ดำรงตำแหน่ง เมื่อปี พ.ศ 2541 ถึงปัจจุบัน ส่วนพ่ออุ้ยจอกา จะแคะโพ ยังเป็นผู้อาวุโส (ฮีโป) ที่มีอายุ 100 ปี จนถึงปัจจุบัน

การตั้งชุมชนนั้นจะมีการสร้างหอเจ้าเมือง เจ้าเมืองจัดเป็นผีหลัก (เก๊าผี) ที่คอยปกป้อง คุ้มครองชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขทุกปี ผู้นำอาวุโสจะพาชาวบ้านทำการเลี้ยงหอเจ้าเมือง พร้อมกับการตั้งชุมชน มีการสำรวจทางน้ำไหล จากต้นน้ำเพื่อหาทางดึงน้ำจากต้นน้ำเข้ามาใน พื้นที่เพาะปลูก โดยมีการสร้างระบบเหมืองฝายตัวฝายจะทำด้วยไม้เพื่อกั้นน้ำในฤดูการทำนา ในชุมชนแม่แพมไม่มีฝายหลวงหรือฝายขนาดใหญ่เพราะว่ามีลำน้ำขนาดเล็ก น้ำไม่มาก แต่ จะมีการสร้างฝายขนาดเล็กตลอดลำน้ำเพื่อทดน้ำเข้านาซึ่งมีระดับพื้นที่สูงต่ำไม่เท่ากัน ฝายลูก

หนึ่งๆ จะทอดน้ำเข้านาที่มีเจ้าของ 2-3 รายเท่านั้น ปัจจุบันมีฝ่ายขนาดเล็กตามลำน้ำ จำนวน 13 ฝ่าย

3.5.2 การแบ่งพื้นที่ชุมชนในระบบนิเวศหุบห้วยแม่แพม

เนื่องจากชุมชนแม่แพม จะย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยเมื่อผู้นำอาวุโสเสียชีวิต การย้ายครัวเรือนตามลำห้วยแม่แพมและจะมีการปักหลักถิ่นฐานอย่างมั่นคงเมื่อ ปี พ.ศ.2495 จวบจนปัจจุบันจึงมีการแบ่งขอบเขตแต่ละพื้นที่ ในชุมชนอย่างชัดเจน ตามระบบภูมิประเทศ ดังนี้

1. พื้นที่ป่าต้นน้ำ	จำนวน 7,800 ไร่	
2. พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า	จำนวน 100 ไร่	
3. พื้นที่ป่าใช้สอย	จำนวน 3,900 ไร่	
4. พื้นที่ทำกิน	จำนวน 3,729 ไร่	
5. พื้นที่ตั้งบ้านเรือน	จำนวน 50 ไร่	
6. พื้นที่โรงเรียน	จำนวน 10 ไร่	
7. พื้นที่วัด	จำนวน 9 ไร่	รวมพื้นที่
8. ป่าช้า	จำนวน 2 ไร่	15,600 ไร่

3.5.3 ระบบการจัดการทรัพยากรที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับจารีตประเพณี ความเชื่อ

ประเพณี ความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของผี ความเชื่อเหล่านั้นเป็นพื้นฐานของอำนาจทางศีลธรรมในการกำหนด กฎเกณฑ์ข้อห้ามต่างๆ ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนและคนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อจึงมีพลังอำนาจควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน เช่น ทำให้บุคคลเจ็บป่วย ทำให้บุคคลเกิดเรื่องไม่ดีหรือคลั่งคลั่งให้เกิดโชคลาภหรือการหายจากอาการเจ็บป่วย ความเชื่อและพิธีกรรมยังเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจ ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่แสดงออกถึงจารีตประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนข้อห้ามที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือชุมชน หากมีการละเมิดเกิดขึ้น บ้านแม่แพมมีประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรในชุมชน ที่สำคัญ ดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับป่าห้วยร้าง (กองมูระโก)

เป็นความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับบริเวณป่าที่เป็นที่ตั้งของวัดร้าง เป็นป่ารกเจียบสวัด ชาวบ้านจะกลัว ไม่กล้าเข้าไปอย่างกราบ ด้วยความเชื่อว่าเป็นบริเวณวัดร้างเป็นที่ที่มีผีอาศัยอยู่ ถ้าเข้าไปทำกิจกรรมในบริเวณนั้นไม่ว่าจะเป็นการยิงปืนหรือการตัดต้นไม้ เมื่อกลับ

มาบ้านจะทำให้เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือปวดหัวตัวร้อน ปวดท้อง ปวดตา เป็นต้น เคยมีตัวอย่างที่ชาวบ้านเข้าไปตัดไม้มาทำพินบริเวณป่าวัดร้างเมื่อแบกพินมาถึงบ้านมีอาการปวดหัว ปวดเอว ปวดขา (ในขณะที่ไปหาพินบนดอยอีกแห่งหนึ่งไม่มีอาการปวดเช่นนี้) เคยไปรักษาที่โรงพยาบาลก็ไม่หาย จึงทำพิธีขอขมาหรือพิธีที่ชาวบ้านเรียกว่าพิธี "ส่งผี" โดยทำเครื่องเช่น ไห้ว คือ สานตะกร้า บรรจุจำพวกของบริโภค เช่น ข้าว ยาสูบ เมี่ยง พริกแห้ง กระปิ เกลือ ไข่ เพื่อไปส่งผี ซึ่งคนที่ไปส่งต้องเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่คนป่วย เช่น สามียาวรรายจะเป็นคนไปส่ง หรือจะให้คนเฒ่าแก่เป็นคนส่ง ขณะที่ทำพิธีส่งผีจะใช้คำพูดที่เป็นคำขอขมา ขอโทษ เช่น ขอขมาการลงโทษถ้าคนที่ป่วยได้ทำการล่วงละล้า หรือทำอะไรเกินเลยขอให้อาการที่เจ็บป่วยอยู่ได้หายไปและจะไม่ทำอีกและในวันสงกรานต์ของทุกปีชาวบ้านแม่แพมจะไปทำพิธีรดน้ำดำหัวกันที่วัดร้างเพราะว่าความเชื่อว่ามีที่อยู่วัดร้างจะคอยปกปักรักษาหมู่บ้านนี้ให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดปี ดังนั้น ป่ากองมูโกระหรือป่าห้วยวัดร้างจึงเป็นป่าอนุรักษ์ตามประเพณี ความเชื่อ ของชาวบ้านแม่แพม ตลอดจนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้งหลาย

2) ความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่

ชาวบ้านแม่แพมจะมีความเชื่อว่าต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ จะมีผี เทวดา อาศัยอยู่ และมีเหล่านี้อยู่คอยรักษาสัตว์ สิ่งของต่างๆ ที่ชาวบ้านนำมาปล่อยไว้ตามป่าในฤดูทำนา ชาวบ้านจะทำเครื่องเช่น ไห้วจำพวกดอกไม้ธูปเทียน ข้าวตอกไปบนบานให้ผีประจำต้นไม้ให้ช่วยปกปักรักษาดูแลสัตว์ให้อยู่ดีและไม่ถูกขโมย ถ้าบนแล้วสัตว์ไม่สูญหายก็จะมีการเลี้ยงผีเป็นการตอบแทน ดังนั้นความเชื่อที่ว่าต้นไม้มีผีมาสิงสถิตย์อยู่ทำให้ต้นไม้ใหญ่เหล่านี้ยังคงมีอยู่มากมายเพราะว่าชาวบ้านไม่กล้าตัดหรือทำลายต้นไม้

3) พิธีกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงผี (ที่จะทำ)

ชาวกะเหรี่ยงชุมชนบ้านแม่แพมจะใช้น้ำจากลำห้วยแม่แพม โดยมีความเชื่อว่าไม่ว่าจะเป็นน้ำ ดิน ป่า ก็จะมีเจ้าของดูแลรักษาอยู่ เมื่อจะใช้ต้องไปขออนุญาตและเมื่อใช้แล้วจะต้องมีการเลี้ยงเพื่อตอบแทนบุญคุณซึ่งปีหนึ่งจะมีการเลี้ยง 1 ครั้ง การเลี้ยงผีนั้นถ้ามีการทำนาจะมีการเลี้ยงผีฝ่ายจะเลี้ยงกันทุกฝ่าย ประมาณเดือนพฤษภาคมซึ่งก่อนทำนาจะมีการทำการลอกเหมืองหรือล้างเหมืองตอนเช้า ซึ่งต้องรวบรวมแรงงานคนที่ใช้น้ำในเหมืองฝ่ายเดียวกันมาช่วยกันขุดลอกตอนเย็นจะมีการทำการเลี้ยงผีฝ่าย

โดยมีเครื่องเช่น ไห้ว คือ ไข่ 1 คู่ เหล้า 1 ขวด ส่วนการเลี้ยงผีน้ำประปา เนื่องจากชาวบ้านใช้น้ำประปาทั้งหมู่บ้าน การเลี้ยงผีจึงทำกันระดับชุมชน ประมาณเดือนมีนาคมของทุกปี น้ำประปาได้มาจากแหล่งต้นน้ำวังอยู่เหนือชุมชนไหลลงมาจนถึงบริเวณที่สร้างระบบประปาและถือเอาบริเวณนั้นเป็นที่เลี้ยงผีน้ำประปาและมีกฎระเบียบข้อบังคับสัตว์

น้ำในบริเวณที่สร้างประปา เพราะจะทำให้น้ำประปาขุ่น ไม่เหมาะสำหรับดื่มกินเครื่องเช่นโหว
ยังใช้ไก่อ่ 1 คู่ เหล้า 1 ขวด ส่วนเหล้าที่ใช้เลี้ยงผีนั้น ต้องเป็นเหล้าที่ต้องกลั่นเอง ข้าวที่ใช้ทำ
เหล้าต้องเป็นข้าวสารใหม่ที่นึ่งแล้วไม่มีใครแตะต้อง ถ้ามีคนแตะหรือภาชนะใส่ข้าว รวมทั้ง
อุปกรณ์ในการต้มเหล้าใช้ร่วมกับของชาวบ้านได้

4) ความเชื่อที่ว่างเว้นจากการทำงาน

ชาวบ้านแม่แพมถือว่าวันขึ้น 15 ค่ำ ไม่ว่าจะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมจะไม่มี
การทำงานหนัก เพราะชาวบ้านมีความเชื่อว่าการทำงานในวันขึ้น 15 ค่ำ จะทำให้สัตว์ต่างๆ
หายหรือตายไป ดังนั้นวันขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งถือว่าเป็นวันพักผ่อนของชาวบ้านโดยจะทำงานในบ้าน
และจะไม่ออกไปทำงานนอกบ้าน เช่น ไปไร่ นา สวน หรือไปตัดไม้ ยกเว้น ออกไปดูสัตว์ในป่า
ไม้เพราะว่าไม่ถือว่าเป็นการทำงาน สิ่งที่พ่อหลวงเคยประสบกับตัวเอง คือวันขึ้น 15 ค่ำ พ่อ
หลวงยังออกไปทำงานเกี่ยวข้งในนา ในขณะเดียวกันก็ปล่อยความเข้าป่าพอเกี่ยวข้าวเสร็จพ่อ
หลวงก็ไปตามเอาควายกลับ มีควายหายไป 1 ตัวไม่ยอมกลับมาเข้าบ้าน มีการเกณฑ์ชาวบ้าน
ให้ไปช่วยตามเอาควายกลับมาก็ไม่เจอ ชาวบ้านวิจารณ์ว่าเพราะพ่อหลวงไปทำงานที่เกี่ยวข้อง
ในวันที่ 15 ค่ำ จึงทำให้ควายหายไปไม่ยอมกลับมาเข้าบ้าน พ่อหลวงจึงทำพิธีขอมาที่หอเจ้าเมือง
หลังจากทำพิธีขอมาเสร็จความก็กลับมาอนที่คอกเองโดยไม่ต้องไปตามกลับมาอนที่คอก
เองโดยไม่ต้องไปตามกลับ ในปัจจุบันชาวบ้านแม่แพมยังหยุดทำงานในวันที่ 15 ค่ำและถือ
ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด

3.5.4 ความรู้ในการจัดการป่าไม้

1) องค์กรชุมชนกับการจัดการป่า องค์กรชุมชนบ้านแม่แพมประกอบด้วย องค์
กร 2 รูปแบบ คือ องค์กรที่เป็นประเพณีที่มีมาแต่เดิมกับองค์กรที่ทางราชการเข้ามาจัดตั้ง

องค์กรทางประเพณี มักจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ สอดคล้องกับพฤติ
กรรม ความเชื่อของชาวบ้านที่สืบทอดกันมายาวนาน โดยเรียงลำดับความสำคัญของบุคคลสูง
สุดคือ คือ ผู้นำอาวุโส (ยี่โกะหรือฮือโซ) ปัจจุบันคือพ่ออ้อยจอกา อายุ 100 ปี พ่ออ้อยจอกา จะมี
บทบาทในการทำพิธีกรรม เช่น เป็นผู้นำเลี้ยงหอเจ้าเมือง เลี้ยงผีน้ำ ทำประเพณีมัดมือหรือพิธี
"กิเจือ" หมายถึง "หมอ" หรือ "สลา" ซึ่งจะทำพิธีในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี นอกจากนั้นยังทำ
พิธีเรียกขวัญ เป้าคาตา อาคม แก้วผิ ไล่ผี หรือ รักษาอาการป่วยไข้ต่างๆ

การทำพิธีเลี้ยงผี พ่ออ้อยจอกาจะต้องทำพิธีจอกาจะต้องทำเหล้าใช้ในการ
เลี้ยงผีโดยจะทำการเก็บรวบรวมข้าวสารจากชาวบ้านหลังคาละ 1 ลิตร นำไปรวมกันไว้ที่บ้าน
พ่ออ้อยจอกา จากนั้นก็จะทำการหมักเหล้า โดยนำแป้งเหล้าจากครอบครัวของผู้หญิงชื่อจันทร์
แก้วมาผสมทำเป็นเหล้า จันทร์แก้วจึงเป็นคนที่มีความรู้ในการทำแป้งเหล้าที่มีส่วนผสมจาก
สมุนไพรที่นำมาจากป่า และสานในบ้านเป็นความรู้ที่เก็บไว้เฉพาะในครอบครัวของตนเท่านั้น

นอกจากจะมีผู้อาวุโสของชุมชนแล้ว บ้านแม่แพมยังมีหมอبيب หมตนวนต หมอคำแยและหมอเมืองหรือหมอยาสมุนไพร

2) องค์การที่เป็นทางการคือกรรมการหมู่บ้านจะมีพ่อหลวงหรือผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ส่วนกรรมการป่าชุมชนนั้นถือว่าชาวบ้านทุกคนเป็นกรรมการ เนื่องจากชาวบ้านแม่แพมมีความคิดว่าการจัดการดูแลรักษาป่าเป็นความเชื่อของทุกคน ดังนั้นทุกๆ คน จึงฐานะเป็นกรรมการ คั้งกรรมการแต่ไม่เรียกว่ากรรมการ คั้งคำกล่าวของ อบต. บ้านแม่แพมที่ว่าชาวบ้านเขาจะรู้ด้วยตัวเองในการรักษาป่า ถ้ามีคนบ้านอื่นมาบุกรุกตัดไม้หรือทำให้ไม้เสียชาวบ้านจะรวมตัวไปช่วยจัดการ โดยจะไปกันทั้งหมู่บ้านมีพ่อหลวงเป็นแกนนำเรื่องป่าชุมชนก็เหมือนกัน ทางราชการป่าไม้ไม่ได้เข้าตั้งกรรมการหรือทำอะไรให้ชาวบ้านทำกันเอง กรรมการก็เอามาจากทุกคนในหมู่บ้านมาร่วมเป็นกรรมการ

3.5.5 กฎระเบียบในการรักษา

- 1) ห้ามตัดไม้ขายถ้าละเมิดจะมีการว่ากล่าวตักเตือนและยึดของกลางนำไปเพื่อส่วนร่วม
- 2) ห้ามล่าสัตว์ใกล้หมู่บ้านถ้าละเมิดจะถูกปรับตามขนาดและชนิดของสัตว์เป็นอย่างต่ำ ตัวละ 300 บาท ยกเว้นสุนัขป่าที่เข้ามากินสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้าน
- 3) ห้ามยิงปืนใกล้หมู่บ้านจะตกใจเคล็ดหนี โดยจะถูกปรับ 500 บาทและอาจเกิดอันตรายได้การอนุรักษ์สัตว์ป่าเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เพราะว่าสัตว์ป่าจะสูญพันธุ์ ถูกหลานที่จะเกิดมาในอนาคตจะไม่ได้พบเห็นสัตว์ป่าอีก สัตว์ป่าที่ยังอยู่ในป่าใกล้หมู่บ้านคือ หมูป่า ไก่ป่า หมาป่าและนกชนิดต่างๆ ตามเขตป่าจะมีป้ายประกาศห้ามต่อนก สัตว์ให้บุคคลนอกหมู่บ้านทราบ
- 4) ห้ามตัดไม้และจับปลาในบริเวณตั่งน้ำประปาหมู่บ้านเพราะจะทำให้ น้ำที่ไหลจากลำห้วยขุน ยกเว้นการจับปลาด้วยเบ็ด

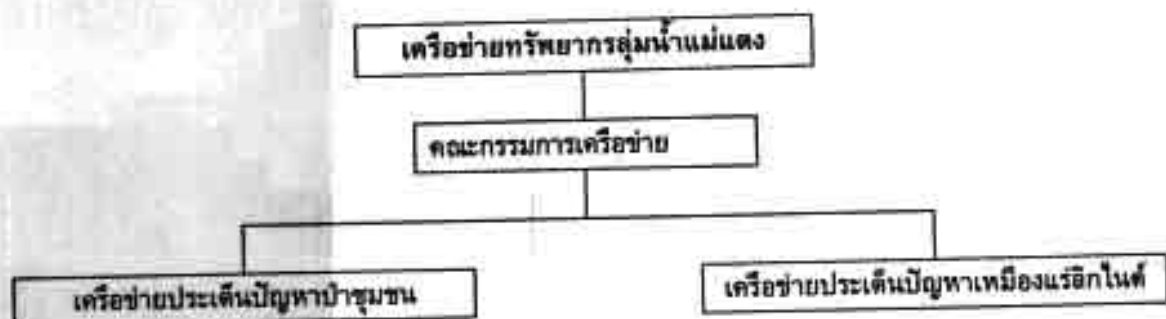
3.5.6 การควบคุมไฟฟ้า

ในฤดูร้อนทุกปีชาวบ้านแม่แพมทั้งหมู่บ้านทั้งชายและหญิงมาทำแนวกันไฟรอบหมู่บ้าน โดยจะทำกันในเดือนมีนาคมซึ่งตรงกับฤดูแล้งใบไม้ร่วงลงมาและมักจะมีไฟป่าอยู่เป็นประจำ ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟไหม้ สวนหรือลามมาถึงหมู่บ้าน การทำแนวกันไฟต้องระดมคนทั้งหมู่บ้าน รวมแล้วประมาณ 60 คน ทำแนวกันไฟรอบหมู่บ้านระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตรและมีความกว้าง 2 เมตร โดยใช้ไม้กวาดกวาดใบไม้แห้งออก ถ้าเกิดเหตุฉุกเฉินกรณีที่มีไฟลามมาแล้วดับไฟไม่ทัน ใช้วิธีการในการชิงเผาเสียก่อนเพื่อกำจัดใบไม้ที่

เป็นเชื้อไฟที่จะลามต่อ ขณะเดียวกันเมื่อทำแนวกั้นไฟเสร็จแล้ว ยังต้องทำการควบคุมไฟในพื้นที่สวนหรือเผาไร่ ดังนั้น หมู่บ้านจึงมีแนวกั้นไฟ 2 ชั้น คือ แนวกั้นไฟฟ้าและแนวกั้นไฟรอบที่ไร่ที่สวน แต่ถ้าเกิดไฟลามเข้าไปในสวนจะมีการระดมคนในหมู่บ้านไปช่วย ถ้าเจ้าของสวนนำไฟลามเข้าไปในสวนข้างเคียง นำความเสียหายให้กับเจ้าของสวนนั้น จะมีการชดเชยค่าเสียหายให้ อาจจะเป็นต้นไม้หรือคิดเป็นเงินหรือถ้าพบเห็นคนในหมู่บ้านเผาป่า ชนแรกคนเผาจะถูกว่ากล่าวตักเตือน ถ้ายังละเมิดอีกจะมีการปรับไหม ส่วนใหญ่ถ้าถูกตักเตือนแล้วก็จะไม่ทำอีก ดังนั้นการดูแลควบคุมไฟฟ้าของชาวบ้านแม่แพม กระทำไปด้วยจิตสำนึกและกลัวว่าไฟจะไหม้บ้านเรือนเสียของตนเองและกระทำไปโดยไม่หวังผลตอบแทนจากทางราชการ

อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านไม่ได้มองเห็นโทษของไฟฟ้าแต่เพียงด้านเดียว ยังมองเห็นด้านที่เป็นประโยชน์ของมัน จากการสังเกตมาเป็นเวลานานมีข้อสรุปว่าบริเวณที่เกิดไฟฟ้าจะมีเกิดรอบซึ่งเป็นเห็ดที่มีราคาแพงและทำให้พื้นที่ป่าโล่ง เดินป่าได้สะดวก เมื่อนำพันธุ์ผักไปปลูก เช่น ฟักทอง ผักต่างๆ แดงกวา แดงโม จะทำให้มีผลขนาดใหญ่กว่าผลไม้ที่ได้จากการเพาะปลูกไม่ได้หมายความว่าป้องกันไม่ให้เกิดไฟฟ้าแต่ควบคุมไม่ให้ไฟไหม้บางแห่ง บางเวลา ไม่ให้ไฟไหม้บริเวณที่อยู่อาศัยที่สวนที่มีต้นไม้ ป่าคั่นน้ำและช่วงเวลาที่ต้นไม้ผลิใบอ่อน เป็นต้น

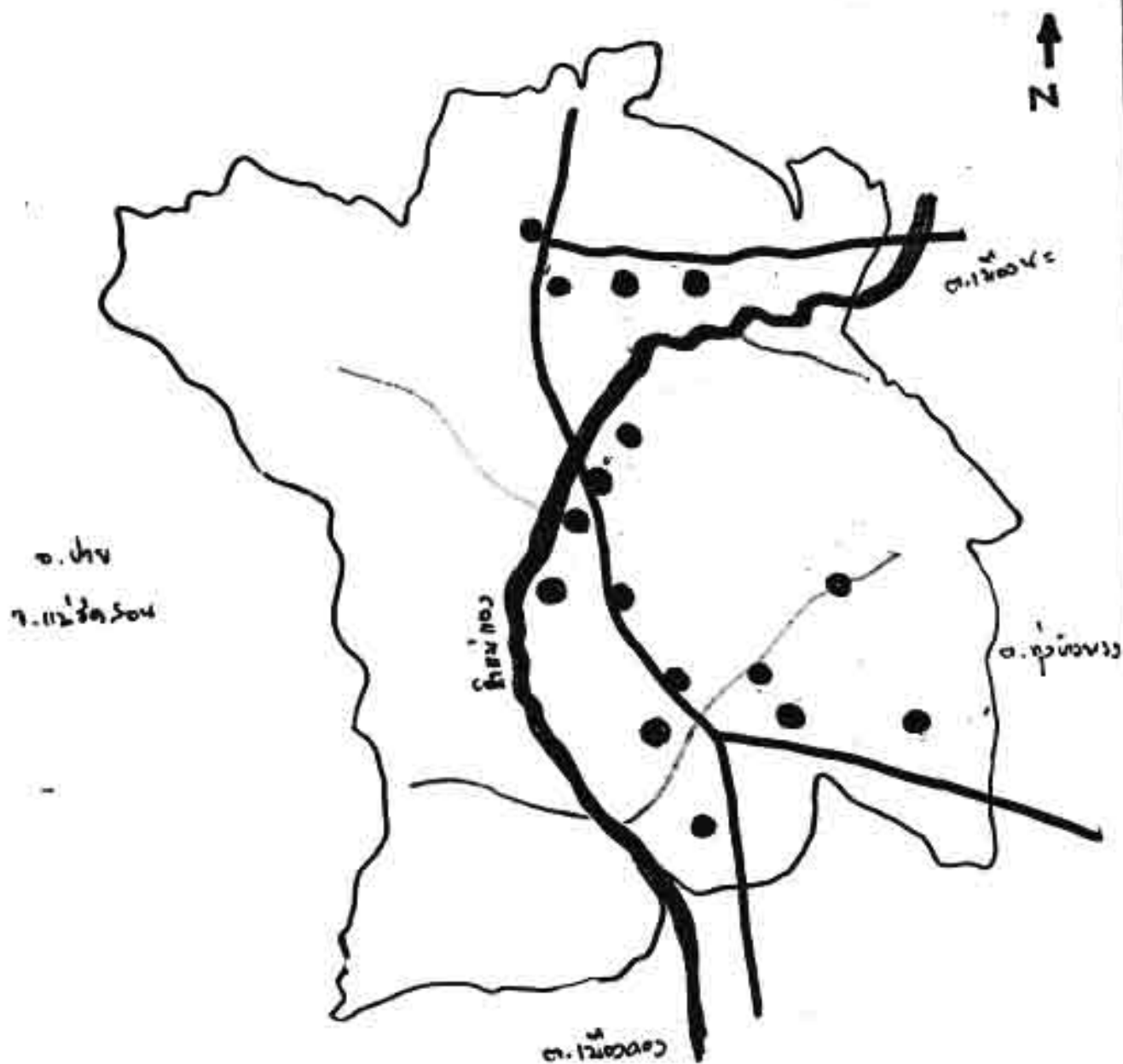
3.6 โครงสร้างกลุ่มและองค์การชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แดงตอนบน

3.6.1 เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อ. เวียงแหง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อประสานงานกลุ่มองค์กรชาวบ้าน องค์กรรัฐในพื้นที่ อ.เวียงแหงให้เป็นเอกภาพ
- 2) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่องค์กรต่างๆ ให้มีความตระหนัก รักและหวงแหนท้องถิ่นเวียงแหง
- 3) เพื่อสร้างพลังในการพัฒนาเวียงแหงทั้งทางการเมืองสังคมการศึกษาและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่างๆ

แผนที่แสดงกรณีประเด็นปัญหาป่าชุมชนและเหมืองแร่

- ขอบเขตลุ่มน้ำ
- ลำน้ำแม่แดง
- ลำน้ำสาขา
- จุดเก็บตัวอย่าง

17) นายพันธ์ ทาดวงแก้ว	กรรมการ
18) นายวัน ทาดวงแก้ว	กรรมการ
19) นายปิ่นแก้ว ทาดวงแก้ว	กรรมการ
20) นายคำ มั่นคง	กรรมการ
21) นายก่อคำ สนิธิ	กรรมการ
22) นายบุญยัง ชัยบุญทา	กรรมการ
23) นายประเทือง จันทรแก้ว	กรรมการ
24) นายฤทธิ์ กันชะ	กรรมการ

3.6.2 โครงสร้างองค์การชุมชนในประเด็นปัญหา ประกอบด้วย

3.6.2.1 เครือข่ายทรัพยากรลุ่มน้ำแดงตอนบน

1) นายสมบุญ อินทร์ชัย	ประธานเครือข่าย
2) นายปิ่น แสงดวงดี	รองประธาน
3) นายพยอม คารมณ	เลขา
4) นายเหรียญชัย อ้วนคำ	เหรัญญิก
5) นายบุญโยง จองแหลง	กรรมการ
6) นายวัน ทาดวงแก้ว	กรรมการ
7) นายกิตติวัฒน์ เตชะบุญมา	กรรมการ
8) นายบุญทับ จันทวงษ์	กรรมการ
9) นายสีดา สันนิตา	กรรมการ
10) นายศรี ศรีจันทร์	กรรมการ
11) นายจักรพงษ์ จริยา	กรรมการ

3.6.2.2 เครือข่ายประเด็น ป่าชุมชน

1) นายเหรียญชัย อ้วนคำ	ประธาน
2) นายกิตติวัฒน์ เตชะบุญมานา	รองประธาน
3) นายสีดา สันนิทา	เลขานุการ
4) นายบุญโยง จองแหลง	เหรัญญิก
5) นายคำ มั่นคง	กรรมการ
6) นายก่อคำ สนิธิ	กรรมการ
7) นายวัน ทาดวงแก้ว	กรรมการ

8) นายศรี ศรีจันทร์	กรรมการ
9) นายบุญมา พวงเงิน	กรรมการ
10) นายปั่น แสนดวงดี	กรรมการ
11) นายบุญทับ จันทวงศ์	กรรมการ
12) นายดวงดีบ สันนิกา	กรรมการ
13) นายศรีทน สายดวงแก้ว	กรรมการ
14) นายสมบุญ อินทร์ชัย	กรรมการ
15) นายปฐุม เป็งมอย	กรรมการ

3.6.2.3 โครงสร้างเครือข่าย ประเด็นปัญหาหลักไนต์

1) นายสมบุญ อินทร์ชัย	ประธาน
2) นายพยอม คารมณี	รองประธาน
3) นายจักรพงษ์ จรียา	เลขานุการ
4) นายปั่น แสนดวงดี	เหรัญญิก
5) นายเหรียญชัย อ้วนคำ	กรรมการ
6) นายบุญโยง จองแหลง	กรรมการ
7) นายคำ มั่นคง	กรรมการ
8) นายก่อคำ สนนี	กรรมการ
9) นายวัน ทาดวงแก้ว	กรรมการ
10) นายบุญทับ จันทวงศ์	กรรมการ
11) นายดวงดีบ สันนิกา	กรรมการ
12) นายสีดา สันนิกา	กรรมการ
13) นายศรีทน สายดวงแก้ว	กรรมการ
14) นายปฐุม เป็งมอย	กรรมการ

3.6.3 กลุ่มคนที่สนใจประเด็นปัญหาป่า ดิน น้ำ ลิงไนต์ ที่ผ่านเวทีแนะนำโครงการสิทธิชุมชนศึกษาและอยากจะเข้าร่วมเรียนรู้ในกระบวนการต่อไป

ที่	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	โทรศัพท์
1.	นายณัฐนิติ วุฒิธรรมปัญญา	107/17 ม.1 ต.เบียงหลวง	053-476072,098511794
2.	นายเหรียญชัย อ้วนคำ	7/1 ม.4 ต.เมืองแหง	01-3666686
3.	นายพยอม คารมณ	320 ม.2 ต.เมืองแหง	053-477151
4.	นายบุญโยง จองแหลง	91 ม. 5 ต.เบียงหลวง	
5.	นายคำ มั่นคง	84 ม.5 ต.เบียงหลวง	
6.	นายก่อคำ สานะ	142 ม.5 ต.แสนไห	09-8554459
7.	นายวัน ทาหลวงแก้ว	29 ม.2 ต.แสนไห	
8.	นายกิตติวัฒน์ เตชะบุญนาค	118 ม.5 ต.แสนไห	
9.	นายศรี ศรีจันทร์	88 ม.5 ต.แสนไห	
10.	นายบุญมา พวงเงิน	12 ม.4 ต.แสนไห	
11.	นายบัน แสนดวงดี	121 ม. 2 ต.เมืองแหง	053-477111
12.	พระฐานิ วิฑูริโย	300 ม.2 ต.เมืองแหง	053-477231,477049,477224
13.	นายศิริโชค เตชะ	ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อ.เวียงแหง	01-8824606
14.	นายบุญทับ จันทวงศ์	54 ม.2 ต.เมืองแหง	
15.	นายจักรพงษ์ จริยา	9/4 ม.2 ต.เมืองแหง	06-1864987
16.	นายดวงสืบ สันนิกา	195 ม.2 ต.เมืองแหง	053-477354
17.	นายสิดา สันนิกา	121 ม.2 ต.เมืองแหง	06-1800740
18.	นายนริศ สายหลวงแก้ว	285 ม.2 ต.เมืองแหง	09-8558913
19.	นายสมบุญ อินทริชัย	102 ม.2 ต.เมืองแหง	
20.	นายปฐม เป็มมอย	114 ม.2 ต.เมืองแหง	06-1942397

3.6.4 กลุ่มผู้สนใจประเด็นปัญหาในพื้นที่และจะเข้าร่วมเป็นทีมนักวิจัยชาวบ้าน

3.6.4.1 ปัญหาป่าไม้

- 1) นายพยอม คารมณ 320 ม.2 ต.เมืองแหง อ.เวียงแหง
- 2) นายบุญโยง จองแหลง 91 ม.5 ต.เบียงหลวง อ.เวียงแหง
- 3) นายสงวน อินตานี

3.6.4.2 ปัญหาทรัพยากรน้ำ

- 1) นายดวงคำ
- 2) นาย พลพัค

3) นายเหรียญชัย อ้วนคำ	7/1 ม.4 ต.เมืองแหง อ.เวียงแหง
3.6.4.3 ปัญหาหลักในค้	
1) นายเหรียญชัย อ้วนคำ	
2) นายก่อคำ สานธิ	142 ม.5 ต.แสนโท อ.เวียงแหง
3) นายคำ มั่นคง	84 ม.5 ต.เปียงหลวง อ.เวียงแหง
4) นายกิตติวรรณ เตชะบุญนำพา	118 ม.5 ต.แสนโท อ.เวียงแหง
5) นายดวงคำ ไหมดี	

4.

ลุ่มน้ำแม่จืด

น้ำในบริเวณที่สร้างประปา เพราะจะทำให้น้ำประปาขุ่น ไม่เหมาะสำหรับดื่มกินเครื่องเช่นไห
ยังใช้ไก่อ่ 1 คู่ เหล้า 1 ขวด ส่วนเหล้าที่ใช้เลี้ยงผีนั้น ต้องเป็นเหล้าที่ต้องกลั่นเอง ข้าวที่ใช้ทำ
เหล้าต้องเป็นข้าวสารใหม่ที่นึ่งแล้วไม่มีใครแตะต้อง ถ้ามีคนแตะหรือภาชนะใส่ข้าว รวมทั้ง
อุปกรณ์ในการต้มเหล้าใช้ร่วมกับของชาวบ้านได้

4) ความเชื่อที่ว่างเว้นจากการทำงาน

ชาวบ้านแม่แพมถือว่าวันขึ้น 15 ค่ำ ไม่ว่าจะขึ้นข้างขึ้นหรือข้างแรมจะไม่มี
การทำงานหนัก เพราะชาวบ้านมีความเชื่อว่าการทำงานในวันขึ้น 15 ค่ำ จะทำให้สัตว์ต่างๆ
หายหรือตายไป ดังนั้นวันขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งถือว่าเป็นวันพักผ่อนของชาวบ้านโดยจะทำงานในบ้าน
และจะไม่ออกไปทำงานนอกบ้าน เช่น ไปไร่ นา สวน หรือไปตัดไม้ ยกเว้น ออกไปดูสัตว์ในป่า
ไม่เพราะว่าไม่ถือว่าเป็นการทำงาน สิ่งที่พ่อหลวงเคยประสบกับตัวเอง คือวันขึ้น 15 ค่ำ พ่อ
หลวงยังออกไปทำงานเกี่ยวข้องในนา ในขณะที่เดียวกันก็ปล่อยความเข้าใจพ่อเกี่ยวข้าวเสร็จพ่อ
หลวงก็ไปตามเอาควายกลับ มีควายหายไป 1 ตัวไม่ยอมกลับมาเข้าบ้าน มีการเกณฑ์ชาวบ้าน
ให้ไปช่วยตามเอาควายกลับมาก็ไม่เจอ ชาวบ้านวิจารณ์ว่าเพราะพ่อหลวงไปทำงานที่เกี่ยวข้อง
ในวันที่ 15 ค่ำ จึงทำให้ควายหายไม่ยอมกลับมาเข้าบ้าน พ่อหลวงจึงทำพิธีขอขมาที่หอเจ้าเมือง
หลังจากทำพิธีขอขมาเสร็จความก็กลับมาเองที่คอกเองโดยไม่ต้องไปตามกลับมาเองที่คอก
เองโดยไม่ต้องไปตามกลับ ในปัจจุบันชาวบ้านแม่แพมยังหยุดทำงานในวันที่ 15 ค่ำและถือ
ปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด

3.5.4 ความรู้ในการจัดการป่าไม้

1) องค์การชุมชนกับการจัดการป่า องค์การชุมชนบ้านแม่แพมประกอบด้วย องค์
กร 2 รูปแบบ คือ องค์การที่เป็นประเพณีที่มีมาแต่เดิมกับองค์การที่ทางราชการเข้ามาจัดตั้ง

องค์การทางประเพณี มักจะเป็นองค์การที่มีบทบาทหน้าที่ สอดคล้องกับพฤติกรรม
ความเชื่อของชาวบ้านที่สืบทอดกันมาช้านาน โดยเรียงลำดับความสำคัญของบุคคลสูง
สุดคือ คือ ผู้นำอาวุโส (ยี่โกะหรือฮี่โซ) ปัจจุบันคือพ่ออ้อยจอกา อายุ 100 ปี พ่ออ้อยจอกา จะมี
บทบาทในการทำพิธีกรรม เช่น เป็นผู้นำเลี้ยงหอยเจ้าเมือง เลี้ยงผีน้ำ ทำประเพณีมัดมือหรือพิธี
"ก๊อจื่อ" หมายถึง "หมอ" หรือ "สล่า" ซึ่งจะทำพิธีในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี นอกจากนั้นยังทำ
พิธีเรียกขวัญ เป้าคาถา อาคม แก้วผี ไล่ผี หรือ รักษาอาการป่วยไข้ต่างๆ

การทำพิธีเลี้ยงผี พ่ออ้อยจอกาจะต้องทำพิธีจอกาจะต้องทำเหล้าใช้ในการ
เลี้ยงผีโดยจะทำการเก็บรวบรวมข้าวสารจากชาวบ้านหลังคาละ 1 ลิตร นำไปรวมกันไว้ที่บ้าน
พ่ออ้อยจอกา จากนั้นก็จะทำการหมักเหล้า โดยนำแป้งเหล้าจากครอบครัวของผู้หญิงชื่อจันทร์
แก้วมาผสมทำเป็นเหล้า จันทร์แก้วจึงเป็นคนที่มีความรู้ในการทำแป้งเหล้าที่มีส่วนผสมจาก
สมุนไพรที่นำมาจากป่า และสานในบ้านเป็นความรู้ที่เก็บไว้เฉพาะในครอบครัวของตนเท่านั้น

4. ลุ่มน้ำแม่จัด

4.1 สภาพพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัด

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ทางด้านทิศเหนือติดกับอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ลุ่มน้ำแม่ฝาง ทิศใต้ ติดกับอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ลุ่มน้ำแม่ปิง และทิศตะวันออก ติดกับอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ความสูงลุ่มน้ำอยู่ระหว่าง 425-1,700 เมตรจากระดับน้ำทะเล ความลาดชัน 39.55 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขา คิดเป็นพื้นที่ 677,500 ไร่ และพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มคิดเป็น พื้นที่ประมาณ 107,039 ไร่

4.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลุ่มน้ำแม่จัด มีพื้นที่ประมาณ 780,000 ไร่ หรือประมาณ 1,248 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำจำนวนทั้งสิ้น 54,899 คนจาก 10 ตำบล 1 เทศบาลของอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยแยกเป็นออกเป็น 2 ชาติพันธุ์ 2 กลุ่มใหญ่ คือ ชุมชนคนไทยพื้นราบที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบและกลุ่มชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงประกอบไปด้วยชนเผ่ากะเหรี่ยง ลีซู ลาหู่ ม้ง และอาข่า (ตารางหมูป้าน)

4.1.2 เศรษฐกิจ

ร้อยละ 98 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 107,039 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนาประมาณ 41,004 ไร่ พืชที่ทำการเพาะปลูกส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ยาสูบ อ้อย ผลไม้ ได้แก่ ลำไย ลิ้นจี่ มะม่วง

4.2 ฐานทรัพยากร

4.2.1 ป่าไม้

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัดมีสภาพพื้นที่ปกคลุมไปด้วยผืนป่าประกอบไปด้วยป่าอนุรักษ์ ประมาณ 677,500 ไร่ และพื้นที่ที่ราบลุ่มน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม ประมาณ 107,039 ไร่ พื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัด มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติ กล่าวคือ เป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพืชและสัตว์และจากสภาพผืนป่าที่มีลักษณะของระบบนิเวศเฉพาะถิ่นตั้งแต่พื้นที่ป่าสองฝั่งลำน้ำแม่จัด ลำห้วย หุบเขา และพื้นที่ป่าที่สูงชัน ตลอดถึงพื้นที่ป่าบนดอยสูง เป็นแหล่งกำเนิดของสายน้ำแม่จัดที่ไหลลงสู่ลำน้ำแม่ปิงที่เขื่อนแม่จัด เพื่อไหลไปหล่อเลี้ยงชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบเขตอำเภอแม่แตง ซึ่งมีปริมาณน้ำตลอดทั้งปี ประมาณปีละ 280 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็น 5.2 % ของปริมาณแม่น้ำปิง

ลุ่มน้ำแม่จัตมีผืนป่าประเภทต่างๆ ประกอบไปด้วย

1) ป่าดงดิบ หรือดิบเขา เป็นป่าในเขตพื้นที่ภาคเหนือในระดับความสูงเฉลี่ยตั้งแต่ 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางขึ้นไป มีสภาพป่ารกทึบชุ่มชื้นตลอดทั้งปี มีความหลากหลายของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์นานาชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณพื้นที่ที่เป็นป่าต้นน้ำ ของลุ่มน้ำแม่จัตตอนบน ลุ่มน้ำแม่โกนและลุ่มน้ำสะสาม พบว่ามีผักกูด มอส์ส กล้วยไม้ ผักกะสัง เกาะติดตามเปลือกและกิ่งไม้ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบได้แก่ ไม้ตระกูลก่อ ทะโล้ เหมือด มณฑาดอย ส้าน ไค้ น้ำ นมนาง มะมูน รัก ปอเรือ และไม้ชั้นล่าง ได้แก่เฟิร์น หญ้าคา กล้วยป่า สาบหมูสาบหมา อำหลวง เป็นต้น

2) ป่าเบญจพรรณ หรือป่าผสมผลัดใบ มีลักษณะเป็นป่าโปร่งมีไม้ขนาดใหญ่ ขนาดกลางขึ้นผสมกัน พบไม้ไผ่ชนิดต่างๆ ขึ้นเป็นหย่อม กระจายทั่วไป ลักษณะที่พบประจำคือการผลัดใบในช่วงฤดูแล้ง และมักเกิดไฟป่าเกิดขึ้นทุกปี พันธุ์ไม้ที่พบได้แก่ ดุ้ม แด่น ตีนก เขียง ส้าน เต็ง รัง ประดู่ แดง จำปีป่า ไผ่บง ไผ่ซาง เป็นต้น และไม้พื้นล่าง ได้แก่ หญ้ายุง คมบาง หญ้าขน หวาย สาบเสือ เป็นต้น

3) ป่าเต็งรัง หรือป่าแพะ เป็นป่าโปร่งมีไม้ขนาดใหญ่ กลาง เล็กขึ้นปะปนกันไป แซมด้วยไม้ไผ่ชนิดต่างๆ มีความแห้งแล้งสูง มีความสมบูรณ์น้อยมากและมักเกิดไฟป่าทุกๆ ปี พันธุ์ไม้ที่พบได้แก่ เต็ง รัง เขียง พลวง รกฟ้า แด ประดู่ เป็นต้น และไม้พื้นล่างได้แก่ หญ้าคา สาบเสือ หญ้ายุง เป็นต้น

4.2.2 ทรัพยากรน้ำ

มีพื้นที่ลุ่มน้ำหลักๆ 3 ลุ่มน้ำ ดังนี้

1) ลุ่มน้ำแม่จัตตอนบน

มีพื้นที่ประมาณ 146.3 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 91,437.5 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมไปด้วยผืนป่าที่มีความสูงตั้งแต่ 425 - 1,700 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่จัต ครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบลได้แก่ ตำบลป่าโหน่ ตำบลสันทราย ตำบลบ้านโป่ง ตำบลน้ำแพร่ ตำบลเขื่อนผาก และตำบลแม่บึง มีความยาวของลำน้ำที่ไหลผ่านอำเภอพร้าว 50 กิโลเมตร

2) ลุ่มน้ำแม่แม่โกน

มีพื้นที่ประมาณ 101.15 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 63,218.75 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผืนป่าที่มีความสูงตั้งแต่ 425 - 1,640 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่จัต ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบลได้แก่ ตำบลป่าโหน่ ตำบลสันทรายและตำบล เวียง มีความยาวของลำน้ำประมาณ 9 กิโลเมตร

3) ลุ่มน้ำแม่สะลวม

มีพื้นที่ประมาณ 83.725 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 52,328.125 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผืนป่าที่มีความสูงตั้งแต่ 425 – 1,695 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่จัต ครอบคลุมพื้นที่ 3 ตำบลได้แก่ ตำบลป่าดุ่ม ตำบลเวียง และตำบลทุ่งหลวง มีความยาวของลำน้ำประมาณ 10 กิโลเมตร

นอกจากนี้ยังมีลำน้ำที่สำคัญอีกคือ ลำน้ำแม่แวน มีต้นน้ำในพื้นที่ตำบลแม่แวนไหลผ่านตำบลแม่แวนมีความยาวลำน้ำประมาณ 20 กิโลเมตร ลำน้ำแม่ธาตุมีต้นน้ำจากตำบลป่าดุ่มผ่านด.เวียง มีความยาวของลำน้ำประมาณ 10 กิโลเมตร และลำน้ำแม่ซอด เริ่มจากตำบลโหล่งซอดมีความยาวลำน้ำประมาณ 8 กิโลเมตร

4.3 ชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัต

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัต ในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ 10 ตำบล 1 เทศบาล 108 หมู่บ้าน ที่มีชุมชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ตั้งแต่บนตอยสูงจนถึงที่ราบลุ่มสองฝั่งลำน้ำแม่จัต

ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัต อำเภอพร้าว 10 ตำบล 1 เทศบาล 108 หมู่บ้าน

ตารางแสดงจำนวนตำบลและหมู่บ้าน

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
1. ตำบลเวียง	6
2. ตำบลทุ่งหลวง	6
3. ตำบลเขื่อนมาก	9
4. ตำบลบ้านโป่ง	8
5. ตำบลน้ำแพร่	8
6. ตำบลโหล่งซอด	9
7. ตำบลแม่แวน	11
8. ตำบลป่าโหล	10
9. ตำบลป่าดุ่ม	12
10. ตำบลแม่บึง	13
11. ตำบลสันทราย	16

4.3.1 ระบบเศรษฐกิจของชุมชน

ระบบอาชีพของคนในชุมชนลุ่มน้ำแม่จัตมีความหลากหลายทั้งการปลูกพืชเพื่อพาณิชย์และการเกษตรเพื่อยังชีพ ตลอดจนการทำธุรกิจขนาดเล็ก ดังนั้นจึงมีการรวมกลุ่มกันหลากหลาย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงกลุ่มอาชีพและธุรกิจของชุมชนลุ่มน้ำแม่จัต

กลุ่มอาชีพ/ธุรกิจ	จำนวนกลุ่ม
1. กลุ่มเกษตรกร	9
2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	76
3. กลุ่มอาชีพ	22
4. กลุ่มออมทรัพย์	8
5. โรงบ่มใบยาสูบ	9
6. โรงเรียนขนาดเล็ก	106
7. โรงเรียนขนาดกลาง	4
8. ตลาดสดของชุมชน	1
9. โรงภาพยนตร์	1
10. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	1
11. ธนาคารพาณิชย์	1
12. นางเก็บข้าวของกลุ่มเกษตรกร	44

ชุมชนในเขตลุ่มน้ำจัตส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยมีการรวมกลุ่มตามกลุ่มอาชีพต่างๆ ตามพื้นที่ลุ่มน้ำ ดังนี้

ตารางแสดงการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกรระดับตำบล

ชื่อกลุ่ม	จำนวนสมาชิก
1. กลุ่มเกษตรกรทำนาสันทราย	130 คน
2. กลุ่มเกษตรกรทำนาป่าไผ่	172 คน
3. กลุ่มเกษตรกรทำน่าน้ำแพร่	43 คน
4. กลุ่มเกษตรกรทำนาป่าตุม	43 คน
5. กลุ่มเกษตรกรทำนาเขื่อนผาก	30 คน
6. กลุ่มเกษตรกรทำนาแม่ปึง	30 คน
7. กลุ่มเกษตรกรทำนาทุ่งหลวง	30 คน
8. กลุ่มเกษตรกรทำนาแม่แวน	30 คน
9. กลุ่มเกษตรกรทำนากันโป่ง	30 คน
10. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	76 กลุ่ม 2,638 คน
11. กลุ่มธนาคารข้าว	24 กลุ่ม 1,728 คน

นอกจากนี้ พื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัตยังมีเครือข่ายต่างๆ ที่เป็นทางการตามพื้นที่ลุ่มน้ำ ดังนี้

ตารางแสดงกลุ่มเครือข่ายและบทบาทหน้าที่

ชื่อกลุ่ม	หน้าที่กลุ่ม
1. กลุ่มรักษาต้นน้ำลำธารเพื่อการเกษตร	- ดูแลรักษาป่าและต้นน้ำลำธารเพื่อให้มีน้ำใช้ในการเกษตร
2. การเกษตร	- คัดกรองพ่อค้าคนกลาง
3. เหมืองฝาย	- จัดสรรแบ่งปันน้ำทั่วถึงสมทบออมทรัพย์ รวมเป็นกลุ่มก้อน
4. ลัทธิอะโอมทรัพย์	- ช่วยกิจกรรมในหมู่บ้านเช่นงานศพ,บวช
5. กลุ่มแม่บ้าน	- ขาดการดูแล จะต้องดูแลเอาใจใส่
6. กลุ่มผู้สูงอายุ	- สืบต่อองค์ความรู้ดั้งเดิม
7. กลุ่มสมุนไพร	- เสริมสร้างความสามัคคี/ต่อต้านยาเสพติด
8. เยาวชน	- รักษาป่า ใช้สอยร่วมกัน รักษาต้นน้ำร่วมกัน
9. ป่าชุมชน	- ผลิตภัณฑ์เสริม แบ่งเบาภาระพ่อบ้าน
10. ทอผ้า	- ผลิตภัณฑ์เสริม แบ่งเบาภาระพ่อบ้าน
11. เย็บผ้า	- ช่วยเหลือครอบครัวผู้ตาย
12. ฌาปนกิจศพ	- บริक्षाแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน
13. ประชาคมหมู่บ้าน	- ชุมรกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสามัคคีกัน
14. กำนัน /ผู้ใหญ่บ้าน	

4.4 สภาพปัญหาชุมชนน้ำแม่จัด

4.4.1 ปัญหาการจัดสรรที่ดินทำกิน

การจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรในท้องที่อำเภอเชียงดาว ดำเนินการโดยนิคมสหกรณ์อำเภอพร้าว มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดสรรที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง พร้อมกับส่งเสริมให้เกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดิน จัดตั้งสหกรณ์ให้เป็นองค์กรช่วยเหลือตนเอง ปรับปรุงการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการผลิตทางการเกษตร และการพัฒนาอาชีพทางการเกษตร ส่งเสริมวิธีการเกษตรแผนใหม่

จำนวนพื้นที่ในการจัดสรรที่ดินทำกิน 67,082 ไร่ ในพื้นที่ตำบลแม่บึง แม่แวน ป่าคุ่ม น้ำแพร่ สันทราย บ้านโป่ง และป่าโหนด ซึ่งปัจจุบันกำลังเป็นปัญหาให้กับชุมชนท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว

4.4.2 ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำและป่าระหว่างชนพื้นราบและชนเผ่าที่อยู่ในพื้นที่อันเป็นปัญหาที่เกิดจากอคติทางชาติพันธุ์ ความไม่ไว้วางใจชนเผ่าที่อยู่บนที่สูงเรื่องการตัดไม้ทำลายป่า ประกอบกับมีเงินทุนจากภายนอกเข้ามาดำเนินงานตัดไม้และจ้างคนงานที่เป็นชนเผ่าในการตัดทำไม้จึงเกิดปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างคนบนที่สูงและคนบนพื้นที่ราบรวมถึงเรื่องของการใช้น้ำเพื่อการเกษตรของทั้งสองกลุ่มยังไม่มีทหารหรือเพื่อทำความเข้าใจและความตกลงและวางกฎระเบียบในการใช้ป่าและน้ำอย่างเป็นรูปธรรม

4.5 โครงสร้างกลุ่มและองค์กรชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จิด

4.5.1 รายชื่อกลุ่มผู้สนใจในประเด็นปัญหาที่ดินในเขตป่า

1) นายอนุรักษ์ กำบุตร	ผู้ประสานงานตำบลแม่บึง
2) นายประพันธ์ แสนพันธ์	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
3) นายประสงค์ วงคำสาย	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
4) นายจันทร์แก้ว ทวยคำ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
5) นายสำราญ นิวัฒน์	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
6) นายเล้ง ชานเหลืองทอง	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
7) นายสมชาย ชานเหลืองทอง	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
8) นายลม วงศ์มีแก้ว	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
9) นางบัวแก้ว หน่อคำ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
10) นายเพชร ศิริกิจ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง
11) นายอุ้นเรือน หน่อคำ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่บึง

12) นายศรียไทย เชียงสี	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
13) นางล่อง ดาววงศ์	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
14) นายยุต สุภา	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
15) นายอำนวย มงคล	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
16) นายชาติรี สุภา	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
17) นายสุเทพ หล้าคำ	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
18) นายอินทพร ทิพจักร	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
19) นายสมนึก แก้วสุวรรณ	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
20) นายผัส ตั้งโอต	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
21) นายสนั่น นิวัฒน์	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
22) นายสมพันธ์ นาคา	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
23) นายอรุณ แก้วมาลี	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
24) นายศุภชัย อินปัน	บ้านแม่แพง ต.แม่ป๋อง
25) นายทรง คาริ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
26) นายฤทธิชัย คำแสนสุข	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
27) นายวัฒนา เตชะแก้ว	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
28) นายสมคิด ธานี	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
29) นายทวนทอง ธานี	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
30) นายดี สุคำภิรักษ์	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
31) นายเอนก ธานี	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
32) นายสุวรรณ ศิริกิจ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
33) นายจรัญ จันทรรว	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
34) นายสงวน ธานี	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
35) นายประดิษฐ์ วงศ์กันแก้ว	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
36) นางกานแก้ว แสงใส	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
37) นายสุพรรณ มงคล	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
38) นายชาญชัย ชัยวรรณ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
39) นายประสิทธิ์ ฟองดี	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
40) นายจันทร์ ชูนา	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
41) นายชาญชัย ไชยวรรณ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
42) นายคง สิทธิสุข	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
43) นายคำ อินตะวงศ์	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง
44) นางสุคำ สายสืบ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋อง

45) นายสมพงษ์ ขงหม	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋ง
46) นายชาญชัย ชัยวรรณ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋ง
47) นางทัศนีย์ รักสมนุษย์	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋ง
48) นายนิคม แสงป้อ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋ง
49) นางบัวซอน อินตะวงศ์	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋ง
50) นางศรีพรรณ ก่องแก้ว	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋ง
51) นายชาญชัย ไชยวรรณ	บ้านโป่งบัวบาน ต.แม่ป๋ง

4.5.2 รายชื่อกลุ่มผู้สนใจในประเด็นปัญหาที่ดินในเขตป่า

1) นายบุญมา ก้อนแก้ว	หัวหน้าเหมืองฝาย 3 ตำบล
2) นายสงเสริม ปันดิบ	ตำบลบ้านโป่ง
3) นายถา อุปละ	ตำบลน้ำแพร่
4) นายสังวาล ตั้งใส	ตำบลป่าไผ่
5) นายสวัสดิ์ ดวงตา	ตำบลแม่แวน
6) นายสมศักดิ์ สวมแดง	ตำบลแม่ป๋ง
7) นายจำรัส ลิไชย	ตำบลสันทราย
8) นายสงวน มั่นคง	ตำบลโหล่งขอด น้ำแม่ขอด

4.5.3 รายชื่อกลุ่มผู้สนใจในประเด็นปัญหาทรัพยากรป่าไม้

1) นายคณัยเทพ ดวงบาล	ผู้ประสานงาน
2) นายทองไหล อุปมา	หมู่ที่ 2 บ้านป่าจิว ต.น้ำแพร่
3) นายจันทร์ วงศ์คำมา	หมู่ที่ 5 บ้านป่าลัน ต.บ้านโป่ง
4) นายวินัส เปิงด้วง	หมู่ที่ 5 บ้านสันเปง ต.สันทราย
5) นายอินหวัน บุญทา	หมู่ที่ 5 บ้านสันกลาง ต.ป่าไผ่
6) นายประพันธ์ บุญส่ง	หมู่ที่ 1 บ้านแพะ ต.เขื่อนผาก
7) นายอรรถนพ วิกัน	บ้านสหกรณ์ศรีประจักษ์ ต.แม่ป๋ง
8) นายเสวี่ยม ไปธินันท์	บ้านสหกรณ์ศรีประจักษ์ ต.แม่ป๋ง
9) นายเอนก จุนคำ	บ้านทุ่งหลวง ต.ทุ่งหลวง
10) นายบุญมา ก้อนแก้ว	บ้านต้นรุ้ง ต.ป่าต๋ม
11) นายผจญ มีสี	บ้านช้างคำ ต.เวียง
12) นายชูชาติ ใจทาน	บ้านช้างคำ ต.เวียง
13) นายณรงค์ หน่อทอง	บ้านช้างคำ ต.เวียง
14) นายสร้อย คาบุญ	บ้านช้างคำ ต.เวียง

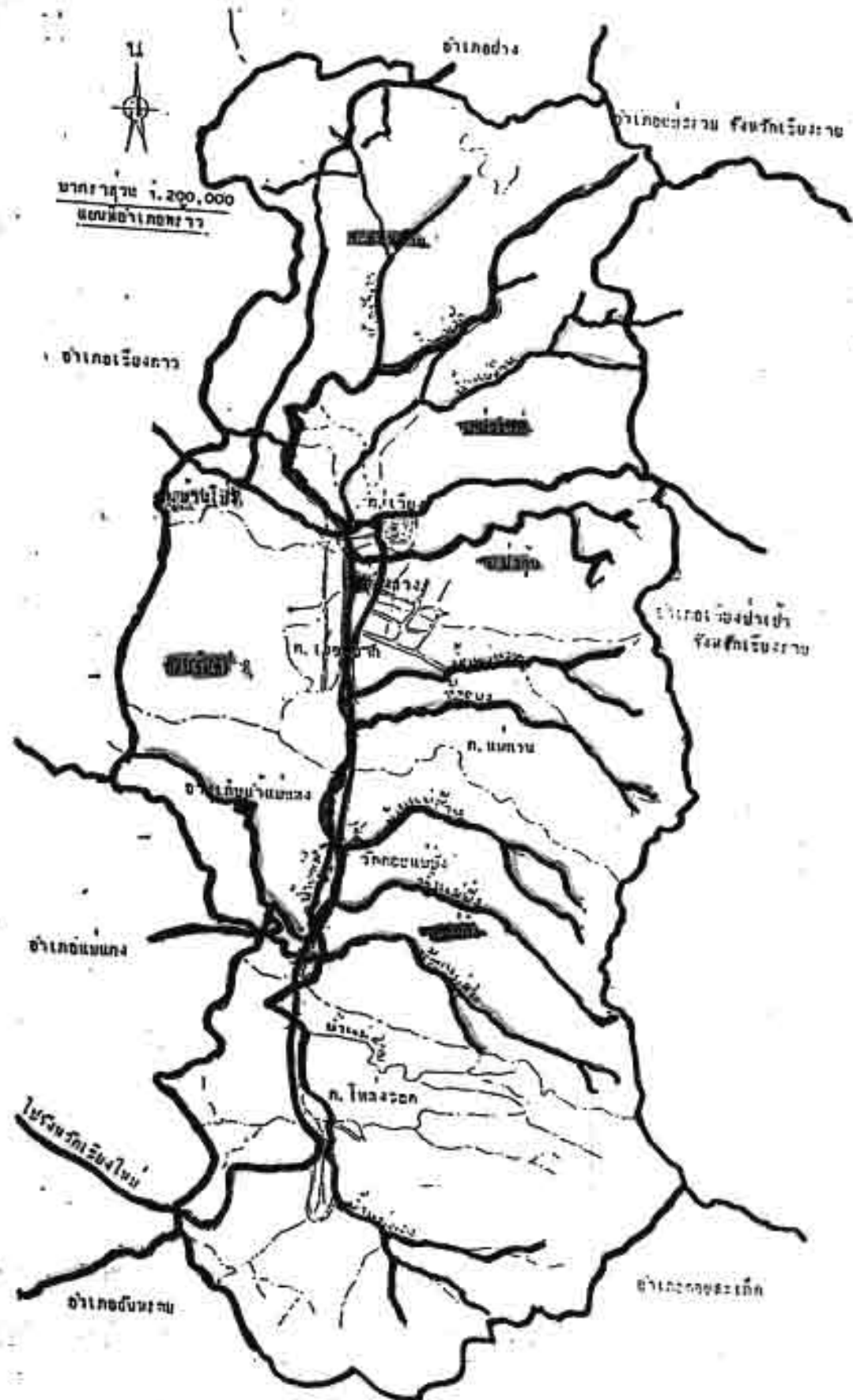
15) นายประติษฐ์ สมาน	บ้านช้างคำ ต.เวียง
16) นายจำรัส หน่อหน้า	บ้านช้างคำ ต.เวียง
17) นางจันทร์ฉาย อินทอง	บ้านหนองฮ้อ ต.เวียง
18) นายศรีทน แสงวัน	บ้านแม่เหียะ ต.แม่แว่น
19) นายสมบุรณ์ คำมาเรือน	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
20) นายประทีน คำมาเรือน	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
21) นายวีระพันธ์ ยากยืน	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
22) นายบุญมา สาธ	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
23) นายวิวัฒน์ อุปมา	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
24) นายพรหมมิน อุปมา	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
25) นางจันทร์นวล ทะพงษ์	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
26) นายวิรัตน์ ยากยืน	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
27) นายอ้าย ทะพงษ์	บ้านป่าจั่ว ต.น้ำแพร่
28) นายเจริญ บรรเรียนกิจ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
29) นายจ่านงค์ สละปวง	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
30) นายอิน สมดี	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
31) นายอุไร รัตชัย	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
32) นายจำเริญ บรรเรียนกิจ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
33) นายวิชัย ทรายคำ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
34) นายรุ่งเรือง ปันธิ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
35) นายนิค บรรเรียนกิจ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
36) นายพิชิต ทองเลิศ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
37) นายมนตรี บรรเรียนกิจ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
38) นายทวนทอง ทรายคำ	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
39) นายเฉลิมศิลป์ อินทวงศ์	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
40) นายสมพล สังวร	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
41) นายทวี จอมแก้ว	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
42) นางบัวผัน ก่าศรี	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
43) นายบุญมา วิมล	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
44) นายอินทร อำพรณ์	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
45) นางนงคาญ เจริ	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
46) นายสมบุญ เจริ	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด
47) นางนวลจันทร์ อินทวงศ์	บ้านนาเม็ง ต.โหล่งขอด

48) นายวิรัตน์ ย้าพรรณ	บ้านนาเมือง ต.โหล่งขอด
49) นางสมศรี หงษ์ประสิทธิ์	บ้านนาเมือง ต.โหล่งขอด
50) นายสมาน อรัญญ์	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
51) นายสุข คำคำ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
52) นายอินทอง แสงเกรียง	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
53) นายพรม คำชาติ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
54) นายคำ วรณรังษี	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
55) นายสันทัต บุญโพ	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
56) นางอัมพร รักดี	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
57) นายศักดิ์สิน แก้วดา	บ้านทุ่งแดง ต.โหล่งขอด
58) นายสวาท หงษ์ประสิทธิ์	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
59) นายประเสริฐ ถาบัว	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
60) นายสมาน นวะปุก	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
61) นายประสิทธิ์ คำทิพย์	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
62) นายประพัฒน์ นวะปุก	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
63) นายจันทร์คำ จักขา	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
64) นายเขาวี สะพุงหลวง	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
65) นางจันทร์รา ทะนะถึง	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
66) นางวัฒนา ปานนาค	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
67) นางขันแก้ว แสงหล้า	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
68) นายเจริญ คำปา	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
69) นายจำนงค์ มทาวรรณ	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
70) นายบุญส่ง ไหมวงศ์	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
71) นายทองอินทร์ ทิพย์มงคล	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
72) นายอินตา ศรีออน	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
73) นายอินชวน ศรีนวล	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
74) นายมานพ แสนป่วนหาญ	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
75) นายสงकरण คำศรี	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
76) นายขันแก้ว ศรีออน	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
77) นายทวี ธรรมจักร์	บ้านช้างคำ ต.โหล่งขอด
78) นายไวพจน์ มทาวรรณ	บ้านหลวง ต.โหล่งขอด
79) นายขันแก้ว มทาวรรณ	บ้านหลวง ต.โหล่งขอด
80) นายเมืองเมฆ ปินตา	บ้านหลวง ต.โหล่งขอด

81) นายคำปัน มหาวรรณ	บ้านหลวง ต.โหล่งขอด
82) นายประยูร คำคำ	บ้านหลวง ต.โหล่งขอด
83) นายถนอม กาวิชัย	บ้านหลวง ต.โหล่งขอด
84) นายรัตน์ แสนคำหล่อ	บ้านหนองปลาแมน ต.น้ำแพร่
85) นายสุรพล จอมจิต	บ้านเหล่า ต.แม่หวาน
86) นายสมชาย แซ่คู	บ้านสันปง ต.สันทราย
87) นายแหลง สมน้อย	บ้านไผ่ ต.ป่าไผ่

4.5.4 รายชื่อกลุ่มผู้สนใจในประเด็นปัญหาเกษตรชีวภาพ กลุ่มน้ำแม่วัด

1) นายอิสระ ฝ่ายตระกูล	ประธาน
2) นายเลิง แดนพนา	รองประธาน
3) นายณรงค์ คำถ้วน	เหรัญญิก
4) นายสนั่น วิชัยรัตน์	เลขา
5) นายวินัส เป็งด้วง	กรรมการ
6) นายสมชาย แซ่คู	กรรมการ
7) นายวิลาศ ดวงดี	กรรมการ
8) นายจรัญ เขื่อนเพชร	กรรมการ
9) นายชาติร์ ดิระรัตน์	กรรมการ
10) นายสมร็จ สิทธิ	กรรมการ
11) นายอินเหลา สมปัน	กรรมการ

แผนที่แสดงกลุ่มประเด็นปัญหาป่าชุมชน

- ขอบเขตชุมชนป่า
- ลำน้ำแม่จัต
- ลำน้ำสาขา
- แหล่งน้ำชุมชน

4.5.5 รายชื่อผู้สนใจการศึกษาประเด็นปัญหาในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัด แยกเป็นตำบลและหมู่บ้านที่ผ่านเข้าร่วมเวทีการเรียนรู้เรื่องสิทธิผ่านสถานการณ์ปัญหา

ตำบล	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อ-สกุล
แม่ป๋าง	1.	หัวงู	นายสมเพชร แสนพันธ์
	2.	ประคู้	นายประพันธ์ ตะอินทร์
	3.	แม่แพง	นายบุญทอง ปันป้อ
	4.	สบป๋าง	นายทวี ไชบาล
	5.	แม่ป๋าง	นายพรมมัน สุวรรณ
	6.	ทุ่งนกข้าว	นายหวัน
	7.	ขุนป๋าง	นายบุญเค็ง เททิน
	8.	หัวทราย	นายศรีนวล นาวิรัตน์
	9.	ม่อนหินไหล	นายอุ้นเรือน นน่อคำ
	10.	ศรีประคู้	นายอรรถนพ วิกัน
	11.	บ้านโป่ง	นายไพศาล แสงใส
	12.	ผาแดง	นายสมคิด วรรณจักร
	13.	เฉลิมราช	นายศักดิ์ พงศ์ตั้ง

ตำบล	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อ-สกุล
ป่าคุ่ม	1.	ต้นตะมอก	นายบุญฮิน ก่าคำ
	2.	ทุ่งกู่	นายอัมเหลา จันทรป้อ
	3.	ต้นรุ่ง	นายฉลาด สด
	4.	ต้นกอก	นายบุญเรือง แสนสุตา
	5.	ทุ่งห้า	นายศรีพันธ์ นวลอย
	6.	ต้นถนน	นายบุญเรือง ดนอมบุญ
	7.	หัวงู	นายสุทัศน์ นิพนธ์
	8.	ป่าคุ่มไผ่	นายแสง สิริฤกษ์
	9.	ป่าคุ่มคอน	นายคำตัน ตะไม
	10.	ปางฟ่าน	นายสิทธิชัย ไทยนิริญโชติ
	11.	สหกรณ์แปล5	นายเกียรติชัย แสงมี
	12.	คอกไค้	นายดนอม ภูมิมาลา

คำบอ	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อ-สกุล
ป่าไผ่	1.	ป่าไผ่	นายหิน คำทรา
	2.	สันขาว	นายอนันต์ สิทธิวงศ์
	3.	เหล่า	นายเจริญ สุโมรี
	4.	ดินธาตุ	นายเจริญ ทุนเกิด(ก้านัน)
	5.	สันกลาง	นายบุญยืน สุตาจันทร์
	6.	สันปอธง	นายเลิศ ผันรักษ์
	7.	ม่วงด้อย	นายเกษม รัตนผล
	8.	ไต่ะปู่เตย	นายปิ่นแก้ว นวลรักษ์
	9.	ม่วงคำ	นายสืบ คงมา
	10.	สันตะผาบ	นายคำ ทุนผล

คำบอ	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อ-สกุล
แม่แวน	1.	บ้านถ้อง	นายจำเริญ วันดี
	2.	แม่เหิยะ	นายมานพ สมบูรณ์
	3.	เหล่า	นายปราณี ลารินทร์
	4.	ป่าแหม	นายเสาร์ บุญมี
	5.	แม่แวน	นายเจ็ด สุราษ
	6.	หนองบัว	นายสวัสดิ์ วรรณพรหม
	7.	แม่พวก	นายสวัสดิ์ เกิดชัย
	8.	ขุนแจ้	นายอุวิทย์ แซ่จือ
	9.	โซงงาม	นายศรיתน แสงวัน
	10.	สหกรณ์ร่มเกล้า	นายประเวท สุระแหง
	11.	สามสี	นายสาม ตามี

คำบอ	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อ-สกุล
ต้น ทราย	1.	หัวข้าน	นายสมศักดิ์ ปัญญาน้อย
	2.	หนองปัด	นายเงินพร บุญทรา
	3.	สันผักชี	นายใจ สุขนิล
	4.	ท่ามะเกี๋ยง	นายอินตา มณีโชติ
	5.	สันปง	นายวิมล เป้งดวง
	6.	ขามสุ่มนอก	นายคำมูล โพธิ์
	7.	สันทราย	นายจันแหล่ง ผิวสุวรรณ
	8.	ศรีถ้ำ	นายไพโรจน์ ปัญญาแปง

	9.	คันไธศ	นายบุญเรือง ปัญญาแปง
	10.	หนองครก	นายศรีพน ปันติปง
	11.	สันสกฟ้า	นายสมพัตร ไชยวงศ์
	12.	แม่ป่าดี	นายวิระเดช ตูโว
	13.	โป่งเย็น	นายอินไรต์ ไชยกอง
	14.	ผาแดง	นายทิศดา ณะนะ
	15.	ท่ามะเกลือเหนือ	นายอรุณ ทะพลอสนนุ

ตำบล	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อ-สกุล
ทุ่งหลวง	1.	ทุ่งหลวง	นายบุญเกิด รัตนัง
	2.	ป่าจี	นายเจนก ชุนคำ (กำนัน)
	3.	ต้นมะนะ	นายประเสริฐ กันทะ
	4.	แม้งัด	นายประดิษฐ์ จันธิยา
	5.	หม้อบน	นายจรัญ บุญเรือนยา
	6.	หม้อล่าง	นายประทีป บรรณศาสตร์

ตำบล	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อ-สกุล
เขื่อนผาก	1.	บ้านแพะ	นายประพันธ์ บุญส่ง(กำนัน)
	2.	เขื่อนผาก	นายเกษมสุข ธรรมรังษี
	3.	หัวบงเหนือ	นายประสิทธิ์ บาลชื่น
	4.	หัวบง	นายจันทร์ดี อูสวา
	5.	ทรายมูล	นายเสน่ห์ ปันป้อ
	6.	สหกรณ์แปลง 2	นายทวี ไชยวุฒิ
	7.	ทรายทอง	นายสมจิต กุณะ
	8.	ขวัญประชา	นายถนอม ชัยนะ
	9.	ไชยมงคล	นายจีน จิปิน
	10.	ม่วงหลวง	นายก้องคำ คำอ้ายกาวัน

คำบด	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อ-สกุล
น้ำแพร่	1.	หนองปลาบัน	นายรัตน์ แสนคำหล่อ
	2.	ป่าจิว	นายทองไหล อุปมา
	3.	สันขวาง	นายเสนอ สงวนทรัพย์
	4.	น้ำแพร่	นายอินทนนท์ นันชัยรัตน์
	5.	ไถ่ป่าดง	นายธีระพงษ์ ฟองรัตน์
	6.	แม่ชะงอง	นายอุดม รุ่งศิริ
	7.	สหกรณ์แปลง5	นายเบ็ค สีทวิชงค์
	8.	ป่าอ้อ	นายอภิรัตน์ ทองบุญเรือง

5.

สรุป

5. สรุป

คำอธิบายการเขียนรายงานข้อมูล กระบวนการในการเก็บข้อมูล และรายงานการจัดทำกิจกรรม

เนื่องด้วยระยะเวลาอันจำกัดในการจัดทำรายงานฉบับ 6 เดือน ที่ผ่านมา (สิงหาคม 2545 - กุมภาพันธ์ 2546) จึงได้มีข้อเสนอเพื่อจัดทำรายงานฉบับ 6 เดือนต่อไปเพื่อเป็นแนวทางการพิจารณาโครงการวิจัยและเพื่อจัดปรับกระบวนการทำงานวิจัยโดยนักวิจัยชาวบ้านร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนและทีมนักวิชาการที่จะต้องทำหน้าที่สังเคราะห์ประเด็นปัญหา สถานการณ์ในพื้นที่ตลอดจนกระบวนการวิจัยร่วมกับนักวิจัยชาวบ้าน ดังนี้

ปัญหาระยะที่ผ่านมา

1. ทีมงานยังขาดทักษะและความเข้าใจในการจัดกระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม เนื่องจากพื้นที่ที่ต้องการทำการศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะทางกายภาพ ระบบนิเวศน์ มีลักษณะของความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ มีเครือข่ายโยงทางวัฒนธรรม ประเพณีที่มีความซับซ้อน เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ องค์กรความรู้ เครือข่ายและประเด็นปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ยังต้องรอการค้นพบจากทีมงานวิจัยร่วมกับทีมวิจัยชาวบ้านเพื่อหาคำอธิบายที่มีมิติทางนิเวศวัฒนธรรมเพิ่มเติมต่อไป

2. ทีมงานขาดเครื่องมือทางความคิด ที่จะช่วยส่องทางในการลงพื้นที่ได้อย่างแจ่มกระจ่าง เช่น แนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรม, การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะในการเป็นนักวิจัยอย่างมีส่วนร่วมให้แก่ทีมนักวิจัยชาวบ้าน, ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องและการประยุกต์ใช้เพื่อถ่ายทอดให้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่ทำงานวิจัยตลอดจนการสร้างแนวความคิดและความเข้าใจเรื่องสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่เป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่กระบวนการวิจัยที่กำลังดำเนินอยู่นี้พยายามที่จะสังเคราะห์และสรุปสิ่งที่เคลื่อนไหวในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเปลี่ยนแปลงในการใช้ทรัพยากร และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ตลอดจนความหลากหลายตามระบบนิเวศน์ขององค์ความรู้ท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรควบคู่ไปกับการสร้างเครือข่ายและกระบวนการในการสร้างองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาในภาคประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ฉะนั้น ด้วยเงื่อนไขทางสังคมประเพณี วัฒนธรรม และมิติทางการเมืองในพื้นที่ของกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่บ้างมีความต่อเนื่อง บ้างมีความขาดหาย บ้างหลากหลายและซับซ้อนนี้ จึงทำให้การเขียนรายงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจนเป็นสิ่งที่เขียนได้

เพียงบางประเด็นด้วยข้อจำกัดทั้งของเวลาและกระบวนการทำงานวิจัยนี้ ยังเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนา และแสวงหาแนวทางในการจับสิ่งที่เป็นความเคลื่อนไหวนำมาอธิบายให้เป็นรูปแบบของงานเขียนที่คนทั่วไปในสังคมสามารถเข้าใจได้ สื่อกับคนวงกว้างได้ ในขณะเดียวกันต้องสร้างการยอมรับเกี่ยวกับวิธีคิดเรื่องสิทธิชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรด้วยตนเองได้อย่างหลากหลายในเชิงวิธีการแต่เป็นเอกภาพทางความคิดหลักๆ นั้น ซึ่งเรื่องที่ท้าทายทีมงานวิจัยและทีมวิจัยชาวบ้านเป็นอย่างมาก

สรุปบทเรียนที่ได้จากระบวนการวิจัยช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

ทีมงานวิจัยสิทธิชุมชนศึกษาและทีมวิจัยชาวบ้านที่มีอยู่จำนวนหนึ่งและทั้งที่คาดว่าจะมีผู้สนใจเข้าร่วมกระบวนการในการแสวงหาแนวทางการทำงานอย่างชัดเจนร่วมกันต่อไปนั้น ได้รับบทเรียนจากการทำงานในภาคปฏิบัติในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ดังนี้

1. ได้เรียนรู้มิติที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นในประเด็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน ความหมาย ความหลากหลายและความซับซ้อนในมิตินี้ในวัฒนธรรม
2. ได้เพื่อน ได้เครือข่ายประเด็นปัญหาทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภาคและระดับประเทศ ที่สามารถหาแนวทางร่วมกันทำงานที่เป็นรูปธรรมของเครือข่ายภาคประชาชนในการนำเสนอและเผยแพร่แนวความคิดตลอดจนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่อง สิทธิชุมชนได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมในวงกว้างต่อไป
3. ได้ประยุกต์ใช้แนวความคิดเรื่องสิทธิชุมชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการทำกิจกรรมกับชาวบ้านต่อไป

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดเรื่องสิทธิชุมชนกับการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงยังเป็นเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ ทำความเข้าใจและถ่ายทอด เมื่อใดที่ขบวนการภาคประชาชนหยุดทำงาน หมายความว่าเครือข่ายที่สร้างขึ้นมาก็เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือพลังของความรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่จะถ่ายทอดอย่างเป็นรูปธรรมนั้นขาดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาแนวความคิดเรื่องสิทธิชุมชนอย่างแน่นอน คณะทำงานจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ยังต่อขอโอกาสในการทำงานที่เป็นกระบวนการวิจัยในพื้นที่ที่ชัดเจนและลึกซึ้งในภาคปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ตลอดจนคาดหวังว่าจะได้รับการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะและคำปรึกษาทั้งจากทีมงานในภาค ทีมงานส่วนกลางและสำนักงานวิจัยแห่งชาติเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของประชาชนในพื้นที่ทั้ง 3 ลุ่มน้ำต่อไป

6.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

รายงานประมวลความคิดเห็น โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคเหนือ (กรณีลุ่มน้ำแม่ปิง แม่แตงและแม่จัด) ในช่วง 3 เดือน (พฤศจิกายน 2545 – มกราคม 2546)

1. สรุปข้อคิดเห็นและประเมินผลงานเบื้องต้นที่ทำไปแล้ว

1. เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากการดำเนินงานในช่วง 3 เดือนแรกที่ผ่านมา ที่ประกอบด้วย
  - 1) อบรมทีมวิจัย ภาคสนามและทีมวิจัยชาวบ้าน
  - 2) การสำรวจ/จัดระบบและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
  - 3) การจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา
  - 4) การจัดเวทีเพื่อทำความเข้าใจกับโครงการ
2. กิจกรรมในช่วง 3 เดือน พฤศจิกายน 2545 – มกราคม 2546 มีดังนี้
  1. การจัดเวทีเรียนรู้สิทธิระดับตำบลทั้ง 3 ลุ่มน้ำ รวม 21 ตำบล เพื่อสำรวจข้อมูล ประเมินสถานการณ์ปัญหา ฟังข้อคิดเห็นของชาวบ้านและการค้นหาทุนของชุมชน เช่น ความรู้ ประสบการณ์ บุคคล กลุ่ม องค์กรต่างๆ ตลอดจน การสร้างความเข้าใจ ต่อโครงการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
  2. การจัดเวทีสังเคราะห์ข้อมูลระดับลุ่มน้ำ ทั้ง 3 ลุ่มน้ำ เพื่อที่จะเอาข้อมูลที่ได้จากการ จัดเวทีการเรียนรู้ในระดับตำบลมารวบรวมกันวิเคราะห์อย่างเชื่อมโยง ในบริบทของแต่ละ ลุ่มน้ำ เพื่อที่จะให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะดิน น้ำ ป่า และวิเคราะห์ร่วมกันถึงสถานการณ์ปัญหา สาเหตุปัญหาและผล กระทบและแนวทางแก้ไขที่แต่ละลุ่มน้ำจะนำไปเป็นแผนปฏิบัติการในระดับลุ่มน้ำ ที่ สามารถระบุกิจกรรมที่จะต้องทำในระยะเวลาต่อไป ซึ่งรวมไปถึงการทำให้ตัวแทน ของชาวบ้านกลุ่มองค์กรและชายประเด็นปัญหาต่างๆ ได้มีโอกาสทำความเข้าใจ ภาพรวมของลุ่มน้ำร่วมกัน
  3. เป็นเวทีที่ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยภาคสนาม ทีมวิจัยชาวบ้าน กรรมการที่ปรึกษา และวิทยากรจากภายนอก มาร่วมกันคิดค้นหากลไกที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับ กระบวนการวิจัย ของโครงการดังกล่าวนี้ ซึ่งมีข้อสรุป ดังนี้

- 3.1 ให้เน้นประเด็นปัญหาและพื้นที่ที่เป็นยุทธศาสตร์ หมายถึงว่า เมื่อดำเนินการตามประเด็นและพื้นที่ที่เลือกเป็นยุทธศาสตร์นี้แล้ว สามารถที่จะใช้เป็นการณัติตัวอย่างหรือการนำร่องที่อธิบายภาพรวมของสถานการณ์ปัญหาได้อย่างครอบคลุม
  - 3.2 การจัดวางบทบาทและหน้าที่ของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง เช่น การเลือกคณะกรรมการที่มีความรู้ ชำนาญ มีเวลา และให้ความสนใจอย่างจริง เข้ามาร่วมกิจกรรม ทีมวิจัยที่ประกอบด้วยฝ่ายบริหารโครงการ ฝ่ายพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และฝ่ายข้อมูล ต้องเพิ่มความสำคัญหรือลงพื้นที่อย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนกระบวนการวิจัยภาคสนาม
  - 3.3 ให้ทีมวิจัยภาคสนามและทีมวิจัยชาวบ้านเพิ่มความสำคัญกับการจัดระบบข้อมูล การจัดเวทีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การสังเคราะห์ข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม และการสำรวจ จัดเก็บ บันทึก เขียนรายงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจน เช่น กลุ่มองค์กรชาวบ้าน ความรู้ ประสบการณ์ สถานการณ์ปัญหา มีการอธิบายอย่างเชื่อมโยงและมีการใช้แผนที่ประกอบ เป็นต้น
4. การจัดเวทีเรียนรู้สิทธิความประเด็นปัญหา

พื้นที่วิจัย	ลุ่มน้ำมิงคอบน	ลุ่มน้ำแม่แดงคอบน	ลุ่มน้ำแม่วัด
ประเด็นวิจัย	▪ ทรัพยากรป่าไม้ ▪ ทรัพยากรที่ดิน ▪ ทรัพยากรน้ำ ▪ ระบบการเกษตร ▪ องค์กรชุมชนท้องถิ่น	▪ ทรัพยากรป่าไม้ ▪ ทรัพยากรที่ดิน ▪ ทรัพยากรน้ำ ▪ ระบบการเกษตร ▪ องค์กรชุมชนท้องถิ่น	▪ ทรัพยากรป่าไม้ ▪ ทรัพยากรที่ดิน ▪ ทรัพยากรน้ำ ▪ ระบบการเกษตร ▪ องค์กรชุมชนท้องถิ่น

หมายถึง งานวิจัยในโครงการฯ นี้ มุ่งเน้นที่จะพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ทั้งบุคคล กลุ่ม องค์กรและเครือข่ายต่างๆ ทั้ง 3 ลุ่มน้ำ โดยผ่านสถานการณ์ปัญหาที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติในมิติของสิทธิชุมชน ในฐานะที่ชุมชนท้องถิ่นดังกล่าว เป็นผู้ทรงสิทธิ ถูกละเมิดสิทธิ และมีความเหมาะสมที่จะต้องปกป้องสิทธิ ด้วยการลงมือปฏิบัติผ่านการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ระบบการเกษตรและการเสริมสร้างศักยภาพองค์กรชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมต่อไป

ดังนั้นจึงได้มีการจัดเวที เรียนรู้สิทธิผ่านประเด็นปัญหาทั้ง 5 ประเด็นดังกล่าว ซึ่งโครงการวิจัยฯ ได้เลือกที่จะใช้เวทีการเรียนรู้ร่วมกันจากเรื่องที่อยู่ใกล้ตัว และเป็นประเด็นที่อยู่ในสถานการณ์ที่ชุมชนท้องถิ่นกำลังเผชิญอยู่

5. เวทีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในลักษณะการเชื่อมเครือข่ายประเด็นทั้ง 5 ประเด็นปัญหาของแต่ละลุ่มน้ำรวมกันทั้ง 3 ลุ่มน้ำ หมายความว่า ทีมวิจัยทั้งหมดมีความคิดพื้นฐานว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นจุดศูนย์กลางและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทางสังคม และเกี่ยวข้องกับทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการดำรงชีวิตมาตั้งแต่อดีต ฉะนั้นเมื่อชุมชนท้องถิ่นได้มีการแบ่งกลุ่มไปศึกษาประเด็นปัญหาตามความสนใจพื้นฐานที่เป็นการเรียนรู้ที่ต่อยอดจากฐานความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้วโครงการวิจัยฯ จึงได้จัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันทั้ง 5 ประเด็นปัญหาโดยแยกกันจัดเวทีที่ละลุ่มน้ำ เพื่อเชื่อมโยงทรัพยากรและความสัมพันธ์ในบริบทของลุ่มน้ำ

นอกจากกลุ่มองค์กรชาวบ้านที่ได้เรียนรู้เรื่อง "สิทธิ" ผ่านประเด็นปัญหาทั้ง 5 ประเด็นและเกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกันเองในระดับลุ่มน้ำทั้ง 3 ลุ่มน้ำแล้ว ในทางปฏิบัติจริงได้มีตัวแทนของกลุ่มองค์กรชาวบ้าน ได้เข้าไปร่วมเวทีการเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา ความเคลื่อนไหวในเชิงนโยบายร่วมกับเครือข่ายองค์กรพันธมิตรอื่นๆ เช่น เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ เครือข่ายทรัพยากรน้ำ ลุ่มน้ำภาคเหนือ และสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) เป็นต้น

2. ความสำเร็จของกิจกรรม

1. การจัดเวทีเรียนรู้สิทธิระดับตำบลทั้ง 3 ลุ่มน้ำ 21 ตำบล

การจัดเวทีระดับตำบลทั้ง 21 ตำบลนี้ ทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยตามโครงการสิทธินี้ เข้าถึงชาวบ้านในระดับฐานล่าง และทำให้ชาวบ้านจำนวนมากที่เข้าร่วมเวทีการเรียนรู้สิทธิระดับตำบลนี้ได้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการประเมินสถานการณ์ปัญหา ประเมินท่าทีความสนใจของชาวบ้านที่มีต่อโครงการและเป็นการค้นหาบุคคล กลุ่ม องค์กรต่างๆ ทั้งความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมแล้ว รวมทั้งเป็นการวิเคราะห์สร้างการตระหนัก ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาเพื่อเป็นแนวทางแก้ไข เช่น การจัดวางบทบาท หน้าที่ ภาระกิจของชาวบ้าน

2. เวทีสังเคราะห์ข้อมูลระดับลุ่มน้ำทั้ง 3 ลุ่มน้ำ

เป็นการจัดเวทีเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลต่อเนื่องจากการจัดเวทีในระดับตำบล เช่น ลุ่มน้ำแม่ปิง 6 ตำบล ลุ่มน้ำแม่แตง 4 ตำบลและลุ่มน้ำแม่วัง 11 ตำบล เมื่อเอาข้อมูลสถานการณ์ปัญหา และกลุ่มคนที่มีฐานความรู้ ประสบการณ์ มีความสนใจต่อการเข้าร่วมกระบวนการวิจัยมาร่วมกันพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ก็จะทำให้เกิดกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งผลที่ได้จะนำไปสู่การคิด และวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับการสร้างองค์ความรู้ สร้างคนและกลไกการทำงานและการสร้างเครือข่ายตามประเด็นปัญหาทั้ง 3 ลุ่มน้ำร่วมกัน

3. เวทีเรียนรู้เพื่อพัฒนากลไกการดำเนินงาน

เป็นเวทีเพื่อพัฒนากลไกการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัยของโครงการสิทธิฯ เพื่อมุ่งเน้นที่จะพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล กลุ่ม องค์กรชาวบ้าน และพัฒนากลไกการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการสำรวจ จัดเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูล การแสวงหาความร่วมมือภายในชุมชน การค้นหาคนที่มีความรู้ และประสบการณ์ เป็นต้น โดยมีตัวแทนของทีมวิจัยชาวบ้านทั้ง 3 กลุ่มน้ำรวม 42 คน มาจัดเวทีเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนากลไกการทำงานและการเชื่อมเครือข่ายขององค์กรชาวบ้าน ตามประเด็นปัญหา 5 ประเด็นปัญหาทั้ง 3 กลุ่มน้ำ

4. การจัดเวทีเรียนรู้สิทธิตามประเด็นปัญหา

เป็นผลอันเนื่องมาจากการจัดเวทีสังเคราะห์ข้อมูลในระดับกลุ่มน้ำทั้ง 3 กลุ่มน้ำ กล่าวคือ ชาวบ้านที่เข้าร่วมเวทีดังกล่าว ได้ร่วมกันสรุปและมีความคิดเห็นว่า ทั้ง 5 ประเด็นปัญหาได้แก่ ปัญหาที่ดิน ทั้งการถือครองและการใช้ประโยชน์ ปัญหาทรัพยากรน้ำ ทั้งปริมาณและคุณภาพและรูปแบบของการพัฒนาแหล่งน้ำ ปัญหาทรัพยากรป่าไม้โดยเฉพาะเรื่องการจัดการป่าชุมชน ปัญหาการเกษตร ที่ชาวบ้านต้องการแสวงหารูปแบบของการเกษตรทางเลือกที่เหมาะสม และการจัดการองค์กรชุมชนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาขีดความสามารถและเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่ม องค์กร เป็นต้น ทั้ง 5 ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ เป็นข้อตกลงร่วมที่ชาวบ้านเห็นว่ามีความเหมาะสมที่ใช้เป็นหลักสูตรของการเรียนรู้เรื่อง สิทธิ เพราะเป็นเรื่องที่ชาวบ้านกำลังเผชิญอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบันและถือได้ว่าเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวมาก อีกทั้งสถานการณ์ปัญหาทั้ง 5 ประเด็นนั้น ทั้ง 3 กลุ่มน้ำมีทั้งลักษณะและความเข้มข้นของระดับปัญหาที่แตกต่างกัน การเรียนรู้โดยเอาประเด็นปัญหาทั้ง 5 เป็นตัวตั้งนี้ ทำให้ชาวบ้านสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้

5. เป็นเวทีเครือข่ายกลุ่มน้ำเชื่อม 5 ประเด็นปัญหา

จากการทำกิจกรรมร่วมกันที่ผ่านมา ทำให้แต่ละกลุ่มน้ำนั้นก็มีกลุ่มชาวบ้านที่สนใจทั้ง 5 ประเด็นปัญหามีจำนวนไม่เท่ากัน เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มที่สนใจประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรที่ดินมีมากที่สุดและรองลงมาได้แก่ การจัดการทรัพยากรป่าไม้ การจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการระบบการเกษตร และการจัดการองค์กรชุมชนท้องถิ่น เรียงตามลำดับ

การจัดเวทีเครือข่ายกลุ่มน้ำเชื่อม 5 ประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ หมายความว่า ในแต่ละกลุ่มน้ำนั้น จะมีชาวบ้านอยู่ 5 กลุ่มตามประเด็นปัญหา เช่น ชายทรัพยากรที่ดิน ชาวบ้านทั้ง 3 กลุ่มน้ำ มารวมกันเป็นหนึ่งเวทีเป็นต้น จึงมีผลทำให้ชาวบ้านที่สนใจทรัพยากรที่ดินแต่อยู่กันละพื้นที่ ได้มี

โอกาสมาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่ชาวบ้านด้วยกันได้ถ่ายทอดประสบการณ์ รวมทั้งการรับรู้ถึงสถานการณ์ ปัญหาที่แตกต่างกัน นำไปสู่การสร้างการตระหนักและการผนึกกำลังในการแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อไป

3. ปัญหาและอุปสรรค

จากการดำเนินงานในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาทีมงานวิจัยพบปัญหาหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. เป็นการเปิดพื้นที่งานวิจัยกว้างเกินไป ประเด็นวิจัยมีมาก และการตั้งโจทย์วิจัยใหญ่เกินไป ในขณะที่จำนวนของทีมวิจัยภาคสนามมีอยู่อย่างจำกัด (7 คน)
2. ความรู้และประสบการณ์ของทีมวิจัย มีอยู่แต่ไม่เพียงพอ ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาขีดความสามารถและเสริมสร้างศักยภาพของทีมวิจัย
3. การจัดกระบวนการวิจัยยังไม่ลงตัว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง เช่น การปรับขั้นตอน วิธีการของสำรวจ การจัดเก็บและการสังเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานวิจัย การเขียนรายงานความก้าวหน้า ตลอดจนการจัดรูปแบบหรือลักษณะของเวทีพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น
4. ปัญหาการกำหนดยุทธศาสตร์ เช่น การกำหนดพื้นที่ยุทธศาสตร์และประเด็นยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เรื่อง "สิทธิ" ในสถานการณ์จริง ที่ผ่านมายังไม่ชัดเจน และสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่ เช่น กรณีโครงการพัฒนาเมืองลูกในด่ ลุ่มน้ำแม่แตงที่อำเภอเวียงแหง เป็นประเด็นที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ปัญหานี้ เป็นต้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนพื้นที่ ประเด็นและกระบวนการวิจัย เป็นต้น
5. กระบวนการวิจัยและผลการวิจัย ยังไม่สามารถที่จะตอบสนองสภาพปัญหา ความต้องการของชาวบ้านเฉพาะหน้าได้ทันที เนื่องจากอยู่ในช่วงระยะเวลาของการเริ่มต้น เช่น ความต้องการการสนับสนุนงบประมาณและอื่นๆ และความต้องการที่จะให้มีการแก้ไขปัญหได้ทันที เช่น การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางนโยบาย เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านบางกลุ่ม บางคนเห็นว่า โครงการวิจัยนี้ไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์กับพวกเขาได้

4. ข้อเสนอแนะ

1. เห็นควรให้มีการทบทวนพื้นที่วิจัย ประเด็นวิจัย และโจทย์วิจัยเสนอให้มีการลดขนาดลง เลือกพื้นที่ ประเด็นที่เป็นยุทธศาสตร์ โดยกำหนดเป้าหมายให้แคบลง และการตั้งโจทย์วิจัยให้ชัดเจนในขณะเดียวกัน ก็มีกระบวนการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากกว่านี้
2. ให้พัฒนาองค์ความรู้ และเพิ่มทักษะของทีมวิจัยทั้งทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชาวบ้าน โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ผ่านการมีส่วนร่วม และผ่านการสังเคราะห์ มีการจัดเก็บ บันทึกอย่างเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้การแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน และเขียนรายงานความคืบหน้าและผลงานวิจัยได้
3. จัดฝึกอบรมทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยชาวบ้านให้มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญ ในเรื่องเกี่ยวกับการเป็นวิทยากรกระบวนการ (TOT) ซึ่งจะประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระบวนการวิจัย
4. ปรับปรุงกระบวนการวิจัยเพื่อให้สามารถที่จะตอบสนองสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนได้ทันต่อสถานการณ์ปัญหา เช่น ความต้องการที่จะลงมือปฏิบัติทันที และความต้องการที่จะสนับสนุนให้เกิดการผลักดันและแก้ไขปัญหาในทางนโยบาย เป็นต้น
5. ควรสนับสนุนให้มีการทำกิจกรรม ตามโครงการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการเรียนรู้ การเพิ่มสมรรถนะแห่งสิทธิ และการสร้างผลกระทบทางสังคม เป็นต้น

ภาพกิจกรรม

ทำความเข้าใจกรอบการศึกษาวิจัยสิทธิชุมชนศึกษา

๙๕ ๐๙ ๙๕๐๕ (1600x1200x24b .jpg)

ไม่เข้าใจว่าสิทธิชุมชนศึกษา คืออะไร?

เรียนรู้สถานการณ์ผ่านปัญหาลุ่มน้ำ

กลุ่มย่อยกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมปัญหา

รายงานผลสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มย่อย

101-0161_img (1600x1200x24b jpeg)

พิธีบวชป่า นับว่าเป็นการแสดงสิทธิของชุมชนรูปแบบหนึ่ง

การสำรวจฐานทรัพยากรป่าชุมชนโดยใช้แผนที่

101-0125_img (1600x1200x24b .jpg)

สรุปผลและบททวนแผนปฏิบัติการ

101-0168_img (1600x1200x240.jpg)

เวทีวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา

035 (1600x1200x24b jpeg)

การแสดงสมรรถนะแห่งสหวิทยาการนิพัชชุมชน

100-0004.jpg (640x480x246.jpg)

การเรียกร้องสิทธิในการดูแลรักษาป่าชุมชน
กรณีผู้นำเครือข่ายป่าชุมชนเชียงดาวถูกยิงเสียชีวิต

การเรียกร้องสิทธิในการดูแลรักษาป่าชุมชน
กรณีผู้นำเครือข่ายป่าชุมชนเชียงดาวถูกยิงเสียชีวิต

class 065 (1600x1200x240).jpeg

เวทีแสดงสมรรถนะแห่งสิทธิ

บรรณานุกรม

- ฉลาดชาย รมิดานนท์และคณะ (2536) ป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนาเล่ม 2
กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
- พรชัย ปรีชาปัญญา (2541) ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับระบบนิเวศวนเกษตรบนแหล่งดินน้ำ
ลำธารในภาคเหนือ รายงานวิจัย
- สำนักงานอำเภอพร้าว (2545) บรรยายสรุป อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- อานันท์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรร ขาวสอาด (2534) วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกิน
ในเขตป่าภาคเหนือ ในวิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า
เขมตศักดิ์ ปิ่นทอง (บ.ก.) กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

